

10de Aarg.

1879.

18de Bind.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift

for

nyttig og underholdende Læsning.

Udgivet af N. Thronsen.

15de December — 23de Hefte.

Decorah, Iowa.

Paa Udgiverens Forlag.

Trykt i den Norske Synodes Bogtrykkeri.

Entered at the Post-Office at Decorah as 2nd class matter.

„For Hjemmet“,

et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

Det indeholder et afvejlende og omhyggelig udvalgt Læsestof, bestaaende af historiske Skildringer, Efterretninger om Opfindelser og Opdagelser, Missionærsberetninger, Reisebeskrivelser, Skildringer af Lande og Folk, Dyre- og Planteliv samt

Fortællinger, Digte, Gaader og Blandinger.

Det udkommer med to Aft i Omflag to Gange om Maanedens (15de og 30te) og koster \$2.00 (til Norge og Danmark \$2.50) om Aaret i Forstud. Dermed er ogsaa Portoent betalt. Klubber paa 6 betalte Exemplarer faa det 7de frit. Penge sendes helst i Money Orders, Drafts (helst paa Chicago) eller Registered Letters, da Posterne ikke overalt ere sikre. Nye Subskribenter behage at melde sig snarest muligt.

Adresse: **H. Thronsen, Drawer 14, Decorah, Iowa.**

Vil man benytte anden Mands Hjælp til at indsende Penge, da se til at Vedkommende er paalidelig.

Denne Afgang kan faaes fra No. 13 (Begyndelsen af 18de Bind).

Ældre Bind af „For Hjemmet“, se sidste Side.

N. S. HASSEL,

DECORAH - - - - IOWA,

modtager Bestillinger paa **Altetabler** og andre **Bibelhistoriske Ojemalerier**. Reflekterende, som ikke har Anledning til at komme til Decorah og se mine Malerier, kunne paa Forlangende faa sig tilsendt Photographier af dem.

Theodor Strøm & Co.

Wholesale & Retail Handel med

SILD OG FISK.

Hjørnet af Washington og Main Sts.

DECORAH - - - IOWA.

Stort Udvalg, gode, friske Varer og billigt mulige Priser.

Norsk Fedfild, Hollandsk Fedfild, Labrador split og Labrador rund Sild. Salt Lax, Drret, Makrel og Hvidfisk. Torsfisk, to Slags Klipfisk, to Slags benløs Torsk. Røget Aal, Hellestjundre, Lax og Sild. Ogsaa hermetisk nedlagt Fisk og Frugt og en Del gode Kolonialvarer, saasom Kaffe, Sukker o. s. v. Farm-produkter tages i Bytte. — Bedste Slags Norsk Medicintran.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

10de Aarg.

15de December 1879.

23de Hefte.

Gustav Basas Historie.

(Efter Anders Fryxell ved M. Birkeland.

(Fortsættelse).

Tre og fyrrethvende Kapitel, Om Gustav Trolles og Greven af Hojas Endeligt.

I alle onde Planer til Krig og Forræderi mod Gustav Basa var altid Gustav Trolle med. Da Kristian Tyrann fængsledes i Norge, flygtede Trolle til Tydskland, og da Grevefeiden udbrød, skyndte Trolle sig at tage Del i den. Den fordums Erkebiskop i Sverige kæmpede nu som en frivillig Kriger i den lybske Hær, hadet af Landsmænd og foragtet af Fremmede. Slaget ved Dynebjerg gjorde Ende paa hans urolige Liv. Midt iblandt de Faldne fandtes han liggende, haardt saaret. Han førtes ned til Gottorp, hvor han kort Tid efter døde af sine Saar.

Greven af Hoja blev i samme Slag fangen af nogle holsteinske Adelsmænd, som fra gamle Tider vare hans Fiender. Midt under Forvirringen efter Slaget førte de ham affides og huggede ham ned efter en kort Ordvevling. Saaledes endte Johan af Hojas Forræderi.

Fire og fyrrethvende Kapitel, Kongernes Møde.

Gustav syntes, at Kong Kristian ikke i alle Dele havde opført sig mod Sverige med den Erlighed og Taknemmelighed, som Gustavs gode Hjælp fortjente. Gustav var ei heller den Mand, som lagde Skjul paa sit Misnoie; tværtimod lod han Dansterne tydeligen mærke det med strenge og truende Ord. Da besluttede Kristian selv at seile op til Stockholm og gjøre Ende paa al Misforstaaelse. Han var i Staane, da han pludselig og usformodet tog denne Beslutning. Nogle Raadsherrer og fem eller sex Hofstjenere skulde følge med; intet Leide var givet; Kristian stode paa sin Svogers Tre og Tro. Det danske Raad søgte ivrigt at faa ham derfra, men forgæves. Han reiste, og det saa hurtigt, at de svenske Hovedsmænd knapt nok gennem Tilbud kunde underrette Gustav om hans Ankomst. Denne modtog sin Svoger, Bundsforvandt og Nabokonge med al Gresbevisning. Rationerne paa Taarnet „tre Kroner“ dun-

brede, da begge Konger mødtes, og flere Biskope, som denne Dag saaes paa Himlen, udtydedes paa det høie Herremøde. Kristian takkede Gustav ærligt for den gode Bistand, han havde havt under Krigen, og begge Konger sluttede et fast Forbund med hinanden. Kong Kristian tog ogsaa nu efter sin Svogers Raad den Beslutning at indføre den lutherste Lære i sit Rige, hvilket han siden hurtigt og kraftfuldt udførte. Uagtet disse Venskabshandlinger berettes det af Møgle, at Kong Gustav har ladet undslippe sig saa alvorlige Ord angaaende Adskilligt, som mishagede ham, at Kristian ei fandt det behageligt at dvæle længere. Efter otte Dages Forløb reiste han tilbage til Danmark. Dronning Katrina, som før ofte havde hørt de heftige Udbrud af Gustavs Brede mod Kristian, sagde da til den bortreisende Svoger: „Broder! Du maa takke den almægtige Gud. Du har haft en god Stjerne paa Himlen; thi det er ikke længe siden, at man havde helt andre Anslag mod dig.“

Fem og fyrrethvende Kapitel.

Om Dronning Katrinas Død.

Det hændte sig otte Dage efter Kristians Afreise fra Stockholm, at Dronning Katrina pludselig blev heftigt syg og døde. Da hvilede ikke Bagaalsen og Bitterheden mod Kong Gustav. Det var noksom kjendt, at ei det bedste Forhold havde raadet mellem det høie Par. Dronning Katrina havde ofte givet sin Gemal Grund til Misnoie. Blandt Andet havde hun skrevet til Greven af Hoja og advaret ham for Gustav; derved havde hun sværtet sin Gemal og paa-skyndt den Forfætters Frafald og alle deraf følgende Ulykker. Vi have ogsaa nyligen berettet, hvorledes hun paa samme Vis havde bagtalt sin Herre for Kong Kri-

stian. Det er troligt nok, at Gustav har ladet hende høre sit Mishag ved sliq Opførsel, og at han i sin Brede en og anden Gang ikke saa nøie har afveiet Ord og Leilighed. Den store Mand's Forjelsler forvandledes i hans smaa Fienders Dine til skrækelige Forbrudelser. De udsprede, at han brugte haarde Ord, ja undertiden Hug og Slag mod Katrina. Nu, sagde de, havde en Hofpage, som lyttede ved Døren, hørt de anførte Ord af hende til den danske Konge og berettet dem for Gustav. Da skulde denne i sin heftige Brede have mishandlet og slaet hende med en Hammer saa haardt, at hun var død deraf. Saaledes udsprede sig Rygtet, og som tilsidst ogsaa for Gustavs Dren. Man finder ei berettet, at han har agtet Noget paa den nedrige Bagaalselse.

Sex og fyrrethvende Kapitel.

Anslag mod Kong Gustav.

Ydre Krig og indre Oprør, Enspildiges Uforstand og Forræderes Sluhed, Alt var nu anvendt for at styrte Gustav eller tvinge ham til at afstaa fra de gavnlige indre Forandringer. Men Alt for-gjæves. Gustav Basa var lige fast i sin Tro som i sit Forsæt, og hans Fiender maatte misvovle. De grebe ogsaa til en fortvovlet Udvei. Mest var Kongen hadet af Lybederne, hvis Handel og Overmagt han saa kraftig havde indskrænket. Endnu havde de mange Tilhængere i de nordiske Riger, især i Handelsstæderne, og i Stockholm var der et ikke ringe Antal lybste Borgere. Hos disse opstod da den Tanke ved Snigmord at befri sig for en saa forhadet og mægtig Fiende. Det gamle anseede Raad i Lybeck var fuldkommen uvidende om dette Riddingsverk; men man har Grund til at tro, at Mejer og Wullenweber kjendte og understøttede Foretagendet. Det gif ud paa at myrde

Kongen, overrumple Byen og Slottet, nedhugge Svenskerne og forvandle Stockholm til en Hansfestad. Forræderiet var allerede to Aar gammelt. Gustav havde hver Dag vandret ved Siden af leiede Mordere uden at vide det.

Endelig skulde det udføres i dette Aar. Nogle Tjehfere vare Hovedmænd, og dagligen hvervede de sig alt flere Tilhængere. Dgaa Svensker, der loffedes af Lybeck's Gulb, deltog i Sammenpørgelsen, nemlig Anders Hanssøn, som var Kongens Myntmester, og Slotskriveren Morten Munk. Denne sidste benyttedes af den mistænksomme Gustav som Spion i Byen. Mod sine Medborgere var han en æreløs Forræder; mod Gustav blev han det ogsaa. Dgaa den gamle Gorius Holst, som Gustav havde staaet, havde sin Haand med i Spillet, dog forsigtig.

Tre lumste Planer vare lagte mod Gustav. Myntmesteren Anders Hanssøn, som ofte var med Kongen alene nede i Sølvkammeret, havde paataget sig ved bekvem Leilighed at myrde ham med en Dolk. Andre skulde forsøge at forgifte hans Mad. Intet lyffedes. Da skulde det tredie Anslag udføres. Under Kongens Stol i Storkirken lagdes en Fjerding Krudt. Ved denne bragte man en Kobberpibe, og i den var en Lunte, som skulde brænde netop tre Timer. Kl. 7 Formiddag skulde Luntens tændes; Kl. 10 var Kongen i Kirken, derpaa var man sikker, og da skulde Krudtfjerdingen springe i Luften og Blodbadet begynde. Saadan var Planen. Palmesøndag skulde den udføres, og endnu Aftenen forud vidste Jngen, undtagen de Sammensvorne, et eneste Ord derom.

Paa den Tid boede i Bredgrænden ved Østerlanggaden i Stockholm en svensk Skipper ved Navn Hans Windrants.

Han var ved sit uordenlige Levnet kommen i stor Fattigdom. De Sammensvorne underrettede ham om sit Foretagende, og han tog Del deri, drevet af sin Nød og de store Løfter. Forbundet besegledes med et saadant Fylderi, at Hans Windrants om Aftenen maatte bæres hjem til sit Hus. Hans Nabofone Brita saa, hvorledes Manden bæres hjem, og skyndte sig did for at saa vide Aarsagen. Al og Oprigtighed følges ad. Hans Windrants fortiede ikke sit Forhavende og den store Lykke, han tænkte at gjøre. Knap havde Brita faaet saa megen Rede herpaa, som den forvirrede Hans Windrants kunde give, førend han skyndte sig hjem og berettede Alt for sin Mand; han ilede op paa Slottet, og samme Nat bleve alle de Sammensvorne fængslede. Rettergangen mod dem var snart endt. Gorius Holst indespærredes i livsvarigt Fængsel paa Lunnelsø. Anders Hanssøn styrkede sig i Fortvivelse ud af Taarnet tre Kroner. De Andre bleve henrettede og steilede, og deres Eiendomme tilbømtes Kronen.

Syn og fyrrethvende Kapitel.

Om Dronning Margareta.

Kong Gustav var ei stort over et Aar Enkemand. Sin første Gemalinde havde han valgt efter politiske Beregninger; det havde været ulykkeligt. Nu besluttede han at vælge efter eget Vie og Hjerte, og det blev til hans Lykke.

Erik Abrahamssøn Lejonhufvud paa Ekeberga i Nerike, den samme som havde hjulpet Kristian den Anden over Tiveden og derfor i Stockholms Blodbad sit Døden til Løn, havde efterladt sig mange Børn. Hans Enke, Fru Ebba Vasa, vilde aldrig opgive den katolske Lære, og opholdt sig derfor i Nærheden af Breta Kloster, som dengang endnu bestod. Heudes Børn bleve siden alle meget mær-

felige. Fra Sømmene Sten og Abraham nedstamme Slægterne Lewenhaupt og Lejonhufvud. Døtrene bleve gifte med Rigets fornemste Mænd, nemlig Brita med Gustav Stenbock, Märta med Svante Sture og Anna med Axel Bjelke. De vare ogsaa udmærkede baade ved Skønhed og Forstand, dog Frøken Margareta mest af Alle. Hendes Ansigt var udmærket smukt, dog i den senere Tid noget magert og blegt; Haaret langt og lyst, Øinene blaa, milde, men alvorlige; Næsen høi og veldannet; Munden liden og fin. Godhed og Forstand, Mildhed og Majestæt viste sig i hendes Blik, Tale og hele Væsen; og Enhver, som saa den skønne Frøken Margareta, sølte den varmeste Hengivenhed for hende. Deriblandt først og fremst den unge Svante Sture. De vare opdragne sammen og hinanden lige i Aar, Skønhed, Forstand og Hjertelag; de havde ogsaa snart fattet den inderligste Tillid og Hengivenhed for hinanden. Ahygtet sagde, at de allerede vare hemmeligen forlovede med hinanden, sjønt de næsten vare Børn, han atten, hun sexten Aar, da Hr. Svante tiltraadte sin Udenlandsreise, under hvilken hans føromtaltte Fjængenskab i Lybeck indtraf.

Medens han var fraværende, døde Dronning Katrina. Gustav, som kun sørgede lidet, saa sig snart om efter en anden Gemalinde og valgte den unge Frøken Margareta. Slægtningers Bønner og Gustavs eget høie Værd bevægede hende til at give sit Samtykke, om hun ogsaa havde villet forlæse Kronen for Skjærligheden. Brylluppet fejredes i Upsala den 1ste Oktober med al Pragt og Glæde; og var Gustavs første Giftermaal ulykkeligt, saa blev det andet saa meget lykkeligere. Margareta blev Gustav meget dyrebar. Hendes lyse Forstand raadspurgte han ofte, han, som

ellers var vant og rede til kun at tage Raad af sig selv. Hendes Mildhed og Godhed stillede hans Brede og bevarede ham for mangt et stadeligt Udbrud. Hendes Omhed holdt ham i Uvidenhed om alle de Efterretninger, som unødigen kunde opirre ham. Hendes Bøn bevægede ham til Eftergiveness og Slaansomhed mod forlevede Undersaatter; og mange ellers ulykkelige Slægter agtede og elskede hende som deres Velgjørerinde, hele Landet som en Moder, Gustav selv som sin gode Engel. Naar han var udmattet af Regjeringsbesværet eller opirret over Modstand og Utaknemmelighed, gjenfandt han Ro, Trøst og Glæde ved sin elskede Margaretas Side.

Svante Sture kom snart hjem til Sverige. Ikke nok med at Gustav der havde hans Faders Vælde, ogsaa hans egen Barndomsbrud havde den samme Gustav taget fra ham. Ung og heftig opsogte Svante sin tidligere Kærester og kastede sig paa Knæ for hendes Fødder. I det Samme traadte Kong Gustav ind i Børselset. „Hvad bejnder dette?“ spurgte han. Margareta svarede hastigt: „Han begjærer min Søster Märta til Ægte.“ „Det være ham bevilget“, svarede strax Kongen, og Ingen vovede at sige et Ord mere derom. De bleve snart forenede, uden at nogen af dem havde tænkt det Mindste derpaa. Uagtet dette Ægteskab stiftedes saa uventet, blev det dog lykkeligt. Indbyrdes Omhed og Skjærlighed raadete bestandigt imellem dem. De havde tilfammen tretten Børn og deriblandt de fiden under Erik den Fjortendes Tid saa bekjendte og ulykkelige Sturer.

Omte og fyrrtyvende Kapitel.
Om Kong Gustav og Claus Petri.

Naar Gustav i Begyndelsen af sin Regjering ofte afsatte katholske Præster og Biskoper, gif det let for ham at saa An-

dre i Eredet. De rige Biskopsstifter og gode Præstegjeld loffede Mange til at gaa ind paa Kongens Hensigter, om de end ikke vare saa aldeles overbeviste om deres Rigtighed. Naar nu saadanne Præster i nogen Tid havde beklædt sit Embede og begyndte at indse, hvor meget deres Magt var indskrænket i Sammenligning med deres Formænds, bleve de misfornøiede, begyndte at knurre og foraarstagede Gustav mange Ubehageligheder; dog holdt han dem kraftigen i Ase.

Dlaus Petri var den, som i Særdeleshed fortørnede ham, dog af ganske andre Aarsager. Gustav havde nemlig den Abane at indblande mange Eder i sin Tale. Dette kunde Dlaus ingenlunde lade upaatakt. I en Prædiken i Storkirken for han heftig løs derpaa, og undlod ikke engang aabenbart at nævne Kongen. Stundom kaldte han ogsaa Gustav ligefrem for en Tyran og en Gnier. Nogle Biskole viste sig paa Himlen. Dlaus lod dem afmale og ophængte Maleriet i Storkirken; „disse Sole“, sagde han, „bebude en stor Straf over Riget for Kongens Synders Skyld.“

Gustav vrededes høiligen. „Vi havde formodet“, skrev han til Olai Broder, Erkebiskopen, „at Menigheden burde undervises, ei holdes i Blindhed og ophidses. Prædikener burde ei bestaa i Forhaaneler og Udraab mod Ceremonier, men i Kjernen af Kristendommen, i Læren om broderlig Kjærlighed, gudeligt Levnet, Taalmodighed i Bedrøvelsen m. m. Kristus og Paulus prædikede Lydighed mod Ovrigheden, svenske Præster derimod prædikte Gjenstridighed, idet de givde Kongen Skylden for al den Vand, som er gjængs, paa det Almuen maa ophidses. Guds Ord hyder dog, at man først i Enrum skal advare og formaner til Forbedring; men her begynder man

med aabenbare Forhandelser baade i Prædiken og trykte Skrifter. Derfor, efter som J, tilføiede Gustav, „tage Eder Sagen saa uviseligen fore, saa befale vi, at fra denne Dag maa Intet foretages i Reformationen, Intet trykkes, os uads purgt: og skal J, Erkebiskop, herudi tage Eder vel ivare, dersom J vil undgaa Uleilighed.“ Derpaa forordnede Kongen Georg Norman til Superintendent over Rigets Præstefab og gav ham et Religionsraad til Bistand. Herved formindstedes Biskoppernes Magt, og det hele Præstefab gjordes mere afhængigt af Kongen. Tvisten med Dlaus hørte op.

Et Aar efter opdagedes det, at Dlaus Petri og Laurentius Andreæ havde kjendt, men fortiet Anders Hanssens Mordanslag mod Kongen. De bleve strax anklagede. De havde faaet Forræderiet at vide under lønligt Skriftermaal og undskyldte sig dermed. Gustav vilde ei godkjende Undskyldningen. De dømtes til at miste Livet. Erkebiskopen selv maatte fælde og underskrive sin Broders Dødsdom. Laurentius Andreæ løste sig med hele sin Formue og levede siden i Stillehed. Vanskeligere var det for Dlaus, mod hvem Gustav var meget opirret. Endelig, da hele Stockholms Borgerfab gik i Forbøn for sin Sognepræst og erlagde i Bøder 500 ungariske Gylden, lod Gustav sig bevæge. Dlaus blev benaadet, og efter tre Aars Forløb fik han endog sit Embede igjen. Han døde til sidst 1552. Men endnu i Graven skulde han gjøre Gustav Fortræd. Han havde forfattet en Krønike over hele den svenske Historie lige til 1521. Først efter Olai Død kom den for Kongens Dine og behagede ham kun libet. Dlaus havde altfor aabent fremstillet de gamle Vasaherrers Hengivenhed for Danmark. Ei heller havde han været streng nok mod

de katholske Prælater m. m. Kongen befalede: derfor, at alle Afskrifter af den skulde samles og opbrændes. Nogle bleve dog reddede til Nyffe baade for den svenske Historie og end mere for det svenske Sprog; thi Brodrene Claus og Laurentius forbedrede Modersmaalet mærkeligen, og lang Tid hengik, inden nogen Svenske formaaede at naa deres Fuldkommenhed deri.

Ni og fyrretyvende Kapitel.

Om Begyndelsen til Dadesfeiden.

Fra 1536, da Grevesfeiden endte, nød Riget haade ydre og i det Mindste tilskyndende indre Rolighed. Gustav anvendte denne Tid til adskillige nyttige Foretagender. Freden med Rusland bekræftedes. Forbund blev sluttet med Frankrig. Alle Tvistigheder med Danmark bilagdes ved et personligt Møde mellem begge Konger ved Brønsebro i Smaaland. Flaaden blev ophjulpet; due-lige Mænd indkaldtes, saavel i Haand-veerkerne som i de frie Kunster, ogsaa lærde Herrer til det dengang næsten forfaldne Akademi i Upsala. Bibelen udtom 1541, første Gang trykt paa svensk. Rigets Regnskaber bragtes i Orden. Gode Husholdningsregler fastsattes, og Riget syntes i alle Maader at trives.

Dog raadede endnu Misnoie; nu viste den sig dog ikke saa meget i Religions-sager som mod Adelens og Kongens Fogder. For at nedsette Præstestabet havde nemlig Kong Gustav paa enhver Maade søgt at ophøje Aldelen baade til Magt og Rigdom, og hans svagere Sønner fik siden føle det. Mod Gustav selv vovede, efterat Vestgotha=Dprøret var dæmpet, ingen af Herrerne at foretage Noget; men de begyndte at behandle Bønderne og de andre Stænder med et utaaleligt Hovmod og ofte med den uretfærdigste Voldsomhed; herved vattes den

naturlige Forbitrelse mod Fortrin, der skyldtes Fødsel, ikke Fortjeneste. Ogsaa Kongens Fogder og øvrige Embedsmænd fulgte sin gamle Vane og plagede og plyndrede Almuen ofte paa det Haardeste. Stundom trængte vel Underretningen herom frem til Kongens Øren, og da maatte Adels herrerne doie Bebreidelser og Fogderne Straf, begge i rigeligt Maal. Men En formaar ei Alt. Misbrugene vedbleve, og Misnoiet tiltog. Paa et Herremøde i Drebroy 1540 blev Sverige erklæret for et Arverige; ogsaa dette vatte Bønderes og Borgeres Harme, at Herrerne havde vovet at afgjøre en saa vigtig Sag uden at spørge dem. Endelig vare de Misfornøiede med en Høb Husholdnings-Bestemmelser, som Gustav havde udgivet, og som vel i sig selv medførte Gavn, men indskrænkede Bøndernes Frihed i Handel og Wandel, medens de før i sin næsten halvvoilde Tilstand vare vante til idetmindste i slige Ting at gjøre, hvad de vilde. Af disse Aarsager havde et stort Misnoie udbredt sig blandt Almuen i hele Riget, dog mest i Smaaland. Her, ligesom i Dalarna, vare Indbyggerne ved Søer, Skove og Bjerge stillet fra Andre og fra hvoerandre indbyrdes; de havde derfor bevaret sin gamle Selvstændighed, der ofte udartede til Løilesløshed. Bonden paa sin enlige Gaard vidste knapt af nogen Overherre. Hans Sønner streifede hele Dagen bevæbnede omkring i Skovene; Jagt og Slagsmaal var deres fornemste Sysselsættelse, endog Fornøielse. Det hørte med til deres Lege, at to tilfammen spændte en Gjord omkring sig, tog hver sin Kniv i Haanden og spurgte hvoerandre: „Hvor langt taaler du toldt Jern?“ Da skulde den Udspurgte gjøre et Mærke paa Knivsklædet, hvor langt den Anden fik skjære ind, og efter en saadan gjensidig Over-

enskønst begyndte de at slænge hinanden. Den omspændte Gjord hindrede Begge i at undvige, og Legen endte først, naar En af dem erkendte sig overvunden, ofte først med Døden. Naar Kvinderne fore til Gjestebud, pleiede de altid at føre med sig Viglagen, uvisse om deres Mand skulde komme derfra med Livet eller ei. Saadanne vare Smaalendingerne før Dactefeiden.

Da de skaanste Bønder under Grevefeiden saa almindelig reiste sig mod Adelen, sølte Smaalendingerne stor Lyst til at deltage deri. Det harmede dem og saa høilgen, at den svenske Krigshær gif derned for at hjælpe Adelen og den unge Kong Kristian. Derfor fandt ogsaa Sverkerne liden Hjælp, men megen Forhindring i Smaaland; de oprørste skaanste Bønder sit derimod betydelig Understøttelse derfra. Paa denne Vis, og da desuden flere af Kongens Fogder og Tjenere af det haardhjertede Folk vare blevne myrdede, havde de paadraget sig Gustavs alvorlige Misnoie. I Begyndelsen af Aaret 1537 sendte han derned en stærk Krigsmagt under Lars Siggesøn Sparre, Johan Turessøn Roos og Holger Gere. Da trøbe Smaalendingerne til Korset og maatte forpligte sig til at betale høie Bøder.

Bøderne vare store og indkrævedes med Strengthed; Mange bragtes derved til Fattigdom og Fortvivlelse, og Skovbygderne opfyldtes med husvilde Bønder og fordrevne Voldsmænd, og alle disse forenede sig snart til samme Levevis. De dannede store Tyve- og Røverbander, der mest opholdt sig i de vidtstrakte Stove mellem Smaaland og Blekinge; forfulgte i det ene Rige flugtede de ind i det andet; paa begge Sider fandt de Beskyttelse og Hjælp af Slægtninger og ligestuedede Bønder. En af dem, Jon Andersson, satte sig 1538 i Spidsen for disse

Eventyrere, reiste til Tydskland og indgik Forbund med Berendt von Melen og Gustavs øvrige Fiender; men det lykkedes ham aldrig at komme til nogen Anseelse. I Østergothland samlede en anden Bonde Lasze Jonsøn Folk 1540. Han sagde, at „han vilde reise en Hænhær og slaa ihjel alt Ridderstab, Adelen og desuden alle Lutheranere.“ Han og hans fornemste Tilhængere bleve dog snart grebne og henrettede. Saaledes kvaltes alle Udbrud, dog kun Udbruddene. Misnoiet vedblev og forøgedes; der manglede blot en duelig Anfører.

Nils Dacke, født i Blekinge, af en i disse Tgne rig og anseet Bondeslæggt, havde flyttet ind i Sverige og boede paa Dackemaala i Sandfjo Sogn. Han trattede med en Bonde i Blekinge om en Gaard. Fogden fradømte Dacke Gaarden, hvorover denne blev saa forbitret, at han stød Fogden ihjel. For denne og flere andre Forbrudelser, thi Dacke var en affhøelig ondskabssuld Mand, blev han fængslet paa Kalmar Slot og dømt til at erlægge Bøder. De bleve drøie. All Dackes betydelige Eiendom gif med, endda var ei Alt betalt. Restansen var liden, alligevel holdtes Dacke tilbage i Lænker. Da rømte han i Fortvivlelse ud af Fængslet og begav sig til Stoven. Her kom han snart i Selskab med de Misfornoiede, fulgte dem og blev tilsidst efter to Aars Forløb deres Hovedmand.

Aar 1542 om Vaaren udbrød det virkelige Oprør. Dacke stevnedes Bønderne til sig og begyndte at drage omkring med dem i Bygden. Det gif ud over Fogderne og Adelsmændene; de bleve overfaldne og myrdede, den Ustyldige med den Styldige, Alle paa en grum og ofte troløs Maade. Den tapre Helt Arvid Bestgothe blev paa Bortorp overfalden og fængslet; de førte ham ind i Stoven,

klædte ham af, bandt ham fast til et Træ og skjød ham saaledes tilbøde med Kugler og Pile. Saaledes lønnede de vilde rasende Bønder den hjætte Arvid, som saa mange Gange med Nød og Blod havde forsvaret dem mod fremmede Fiender*). Efter denne nedrige Bedrift skyndte de sig afsted til Græsfaal, blot en Fjerdivvei fra Vortorp. Her boede Hr. Gudmund Slatte. Han havde i to Aar været meget syg og laa nu saa svag og nær Døden, at samme Dag Bønderne kom, havde man fire Gange holdt ham Lysset i Haanden**). Bønderne kom og skjøde tre Kugler gennem den Døende. Saa fore de frem over hele Smaalands. Mord, Rov og Brand betegnede deres Veie ligesom fordem Kristian Tyrans. Ulykkelig det Land, som falder i gudløse Menneskers Hænder, enten de kaldes Konger, Hofmænd, Herrer eller Bønder!

Dades fornemste Hjælp var Bøndernes Forbitrelse mod Adelen og deres Begjærighed efter Rov; dog søgte han ogsaa anden Understøttelse. Han skrev til Svante Sture og lovede, at Smaalænlendingerne skulde tilbagegive ham hans Faders Rige, dersom han vilde blive deres Anfører. Den ædle Hr. Svante modstod ogsaa denne Gang Uergjerrighedens Fristelser; han sendte Dades Bud og Brev til Kongen. Dade vendte sig da til Kong Kristian i Danmarck og tilbød ham Sveriges Krone. Kristian afflog Dades Tilbud og underrettede Gustav derom, men Borgermesteren Henrik Hoffmann i Rønneby ydede Dade god Hjælp, uden at Kristian i Danmark

wilde straffe ham derfor. End mere Fremgang havde Dade i Tydskland. Han begyndte Underhandlinger med Hertug Albrekt af Mecklenburg. Denne stræbte ivrigt efter den svenske Krone, men kunde dog aldrig faa stort Ansang; Navnet Albrekt af Mecklenburg var ikke elsket i Norden. Tilfaldt sig Dade Brev og Løfte om Understøttelse fra selve Keiseren, som ønskede at benytte disse Uroligheder for at hjælpe sin fangne Svoger Kristian Tyrans. Det blev dog aldrig mere end Breve og Løfter; men ogsaa disse hidroge ei lidet til at opretholde Dades Anseelse blandt Bønderne.

Bed Begyndelsen af dette Uvæsen søgte Gustav ved Mildhed og Advarsler at vise de Forvildede til Rette, men forgjæves. Da besluttede han med Kraft at dæmpe Oprøret og gjorde dertil baade inden og udenfor Riget store Anstaltninger. De behøvedes. Gustav Stenbock, som med en ringe Styrke fra Vestergothland var brudt ind i Landet, blev indestængt paa Bergshvåra Slot og maatte indgaa Stilstand. Maans Johanssøn, som med en større Høb var falden ind fra Østergothland, blev i Risa Sogn indestængt mellem Braater; blot ved en Bondes Forræderi, og endda med meget stort Tab, kunde han slaa sig igjennem, og kom saledes med sine adspalttede og ødelagte Tropper tilbage til Linköping. Dades Mænd streifede efter dem lige op i Østergothland. Selve Hovedhæren under Lars Siggessøn og Johan Turessøn trængte vel ind i Smaalands og tilføjede Bønderne megen Skade, men kunde ikke udrette noget Væsentligt; tværtimod blev den næsten omringet, begyndte at lide Nød og kunde ikke faa noget sikkert Bud hverken fra eller til Kongen. Gustav Stenbock, som for anden Gang havde gjort et Indfald fra Vestergothland, blev ogsaa for anden

*) Efter andre Underjøgelse er det troligt, at denne Arvid Besigtige har været en anden end den berømte Frihedshelt, der allerede tilforn var bød.

**) Det var en Skik, som endnu bevaredes fra den katolske Tid, at den Døende skulde i selve Dødsstunden holde et brændende Lys.

Gang fordreven af Dade. Gustav Basa, som selv var kommet ned til Östergothland, fandt Almuen misfornøiet og færdig til Oprør; ogsaa Bjerne delte det almindelige Adelskhad. Smaalandskfejere vare fulde af Oprørernes Vaade, som anholdt og plyndrede alle Fartøier, de turde angribe. I Dalsland og i Ströget omkring Tiveden opholdt sig en Mængde Skottpye, der var beredte til at forene sig med Oprørerne. I Refarne*) viste sig stort Misnöie, og i Dalarne mærkedes en usædvanlig Bevægelse blandt Folket. De toge sine Vaaben frem og pudse dem, holdt hemmelige Raadslagninger med hverandre, og Ingen vidste Marsagen til alt dette. Gustav troede, at et almindeligt Oprør skulde bryde løs. Til denne Betyrning kom ogsaa Harmen over Troløshed og Utatnemmelighed. Flere blandt de fremmede Mænd, som han havde taget i sin Tjeneste, rømte og tilføiede ham baade Uergrelse og Skade. Dette inden Riget.

Udenfor Riget var det kun lidet bedre. Reiseren begyndte atter alvorlig at arbejde paa at staffe Kristian Tyrans Børn, af hvilke en Datter var gift med Hertug Frans af Lothringen, de nordiste Kroner, og en anden Krig syntes at forestaa. Gustavs Stilstand med Lybeck var just nu tilende; Ingen vidste, hvad den gamle Hansestad havde til Hensigt. Med Danmark og Preussen havde Gustav uafgjorte Tvistigheder. Hertug Albrekt af Mecklenburg var en aabenbar Fiende, som søgte at forbinde sig med Oprørerne, og det Børste var, at ogsaa Russerne begyndte at røre paa sig og at foretage Plyndringstog ind i Finland.

Under saa mange store og sammenstødende Farer mistvilede Gustav om

Muligheden af at redde Riget. Ogsaa var han træt af at styre et ustyrligt Folk, og han begyndte at længes efter No. Ugtefælle og Børn gjorde denne endnu mere tillokkende. Han besluttede at forlade Sverige og nedsatte sig i Tydskland. Derfor befalede han sine Fogder paa Slottene omkring Mælaren at føre hans Kostbarheder og allehaande Madvarer til Stockholm. Adelen formænde han til at redde sin Formue paa Flaaden for „de gale Bønder.“ Alt dette skede i største Hemmelighed. Men tilsidt gav han Krigsmagten Befaling til at bryde op fra Smaaland til Stockholm for at beskytte hans Afreise. Naar han var borte, „maatte Svenskerne gjerne styre og stille med sit Rige, saaledes som de kunde forliges derom.“

Med Rygtet herom blev Adelen betagen af stor Forstrækkelse. Det var dem, deres Fortrin, Rigdomme og Magt, som nærmest havde foraarsaget Oprøret; og de indsaa klart, at det vanstelig nogen sinde skulde kunne stelles til Rette igjen, uden ved Kongens Kraft, Raskhed og Anseelse. De bestormede ham derfor med Bønner om at blive og lovede ham den bedste og troeligste Bistand. Just i det Samme hændte det sig, at 2000 Daleskarle, helt bevæbnede, kom dragende ned over Laangheden. Alle begyndte at frygte og bøve. Men denne Gang kom Dalemændene i redelig Hensigt. De havde hørt om Urolighederne i Riget og sendte nu det Bud til Kongen, at „de frivilligt vare dragne ud for at tilbyde ham sin Hjælp.“ Dette Trostabs- og Hengivenhedsbevis var trostende for Gustav. Bevæget derved og ved sine Bønners Bønner, besluttede han at vove det Yderste og endnu i det Mindste at opsætte sin Afreise; og derpaa begyndte han med nye Rustninger.

*) Refarne i den nordvestlige Del af Sødermanland ved Sjerne Mælaren og Hjelmaren.

Femtiende Kapitel.

Om Guden paa Dackefeiden.

Hu gjorde Alle, hvad de kunde. Gustav forstærkede sine Tropper og forligte sig med Russerne. Dronning Margareta, som var elsket i Kefarne, drog derhen, og det lykkedes hende at stille de Misfornioiede tilfreds. I Smaaland huserede Lars Siggesøn og Johan Turessøn saa vældigen med Bønderne, at over et Tusinde af dem bleve nedhuggede og deriblandt flere af Dackes fornemste Anførere, ogsaa den frygtede Lille Jøsse*). Men da Høsten kom, vovede Krigsfolket ikke at forblive der; det traf sig derfor opover til Östergothland. Gustav trøstede sig ei til at opløse Hæren, men lagde den i Vinterkvarter der for at beskytte Landet mod Smaalændingerne.

Dacke selv kom imidlertid i en farlig Stilling. Han samlede en stor Høb, som i Løbet af Vinteren skulde angribe og forurolige Krigshæren i Östergothland. Men Oprørerne blev allesteds slagne, og Dacke, som var en feig Mand i aaben Kamp, vovede ei at fornne Forsøget. Siden vendte han sig med en vældig Skare mod Kalmar, men ogsaa der blev han modigt og blodigt vist tilbage. Han skulde begynde at indføre streng Orden og Krigstugt i sin Hær og forbød al Flyndring. Dette gjorde han for at efterligne Engelkreft og, som man ogsaa tror, for at vinde Tillid hos Herrerne; thi Miks Dacke skal paa den Tid havde tænkt paa at hæve sig selv til Konge. Men da Dacke skulde haandhave dette sit Paabud og lod fængsle og aflive nogle mægtige Bønder, som havde forbrudt sig deri mod, vakte det stor Hæ-

me hos den rovbegjærlige, uordentlige Høb. Mange forlode ham. Ja, hele tre Herreder nægtede at understøtte ham videre. Paa denne Tid var det, at Dacke søgte Forlig med Gustav paa det Vilkaar, at Dacke selv skulde faa en stor Forlehnning i Smaaland. Skjønt han var Bøndernes Anfører mod Udelen, var han dog særdig til at gaa over til Kongen, naar han blot selv kunde blive ligejaa mægtig som de misundte Herrer.

Vaaren 1543 begynde. Dacke havde anvendt hele Vinteren til Rustninger. Ligejaa Gustav. Saa snart Veiene vare blevne tørre, rykkede haas Hære ind i Landet. Gustav Olsson fra Vestergothland, Svante Sture fra Söderkøping i Östergothland og Lars Siggesøn samt Johan Turessøn med Hovedhæren fra Badstena. For havde Gustav altid befalet Staanksomhed mod Bønderne og den strengeste Krigstugt, i den Tanke, at han ved Mildhed skulde kunne standse Udsejnet. Men da hans Godhed blot havde loffet Bønderne til Overmod; da de med Troloshed og falske Hylningseder under denne Krig saa ofte havde bedraget og stadet ham, og da de selv fore frem med umenneskelig Grumhed: saa befalede ogsaa Gustav denne Gang sine Hærførere, naar de kom ind i de oprørske Herreder, at brænde Gaardene, borttage Sæd og Bustab og strengt at straffe de Skyldige. Ogsaa forbød han Folket deromkring at sælge Oprørerne Madvaarer. „De maa engang saa føle, hvad Oprør og Krig vil sige.“

Gustav Olsson og Hr. Svante fandt liden Modstand. Bønderne underkastede sig overalt, i Særdeleshed overgave de sig til Sture, for Ravnets Skyld. Men ikke saa let gif det for Hovedhæren. Da den kom ind i Smaaland, var der blot tre Sogne, som underkastede sig. I de øvrige var Folket flygtet til Skogs, havde

*) Han var udmærket ved sin Dapperhed, Drøgholkenhed og Mod, ligesom ogsaa ved sin Stabning; han havde 12 Læer og 12 Fingre.

oprevet Broerne og viste sig aldeles som Fiender. Hvor Hæren drog frem, plyndrede den derfor og brændte Gaardene; men overalt fulgte store bevæbnede Bønderhobe ved Siden og søgte Leilighed til at gjøre Krigsfolket nogen Skade. Dog var det for det Meste forgjæves; de svenske Herrer havde lært at være forsigtige. Ingen Afdeling fik Lov at fjerne sig fra Hæren, og Trooset var altid beskyttet af en stærk Vagt. Saasnart Anførerne mødte nogen stor Forhugning, toge de en anden Vej omkring, saa at Bønderne maatte forlade sin med saa megen Besvær nedfældte Skov. Til sidst traf begge Hære hinanden. Dage stod leiret i en tyk Skov ved Søen Masunden; Svenskerne kom dragende mod ham, og det varede ei længe, førend den stærpeste Strid begyndte. Hæskytterne paa den ene og Dalekarlene paa den anden Side satte haardt ind paa Smaalændingerne. Efter en Times Fægtning blev Dage skudt vortigennem begge Laarene og maatte af sine Folk bæres ud af Striden. Femhundrede af hans Tilhængere laa paa Pladsen; de Dødsede, overalt forfulgte af Knegtene. Da saa Smaalændingerne ingen Hjælp mere for sig. Kongens Hære havde paa alle Sider trængt dybt ind i Landet, og allestedes saa man der den mørke Røg stige op af brændende Bondegaaarde. Hunger og Mangel ventede dem i Skovene hos sine Landsmænd, — Kamp og Død, om de vovede sig frem paa Sletterne mod Kongens Folk. Og mod alt dette ingen Hjælp. Den lovede Understøttelse fra Keiseren hørtes der Intet til. Dage selv var saaret og forsvunden og kunde ikke findes, hverken af Venner eller Fiender, hvor ivrigt han end blev eftersøgt af begge Parter. Da forbandede Smaalændingerne den Stund, de havde laant Dre til Dages Løgne og foragtet Kon-

gens Advarsler. Det ene Herred efter det andet begjærede Naade og nedlagde Vaaben. Kongen bevilgede deres Begjæring paa det Vilkaar, at de skulde hjælpe til at fange og straffe Dage og hans fornemste Tilhængere; tillige tog han tolv af de mest anseede Bønder fra hvert Herred for at være sikker paa de Hjemmeværendes Trostaa. Derpaa lod han hele sin Krigsmagt drage bort igjen, og lod blot nogle smaa Hobe blive tilbage for at udrykke de Bander af Skovtyve og Røvere, som endnu opholdt sig her og der i Landet.

Men snart var Krigshæren borte, førend Dage kom frem, frisk og færdig, og strax ved Rigtet herom ogsaa mange af hans fornemste og Slægtninger, som tidligere med sine Hobe havde ligget skjulte i Skovene; flere af de nye beroligede Sogne viste ogsaa Lyst til atter at ville hjælpe ham. Kongen maatte saaledes igjen sende Krigsfolk; men denne Gang blev Striden ei saa farlig. Mange af Smaalændingerne selv, som vare kjæde af den lange Feide, ydede ham god Bistand. Flere af Dages fornemste Høvdinger fængsledes og aflivedes. Han og hans Folk bleve næsten allestedes slagne, i Særdeleshed af den tapre Jakob Bagge. Denne kom engang Dage selv paa Sporene og jagede ham frem for sig gjennem det ene Sogn efter det andet, selv paa et eneste Dogn. Til sidst blev Dage forladt af Alle. Stræmt og forfulgt var han nodt til at kaste fra sig alle sine Vaaben. En simpel Stof var det Eneste, han havde i Haanden. Saaledes snev han sig ene og ræd omkring i Skovene og traf sig indover til Blekinge. Men i hans Spor ilede en modig Krigsmand ved Navn Ragvald Perssøn, ledsaget af en Hob Knegte, hvoriblandt ogsaa nogle af Dages tidligere Tilhængere. I Rødeby Skov naaede de ham endelig. Han

aa skjult mellem nogle Stubber og Kvi-
ste; men da han saa sig opdaget, sprang
han op fra sit Skjulested og vilde forstikke
sig i Stoven. De skyndte sig efter for
at faa ham levende; men da han holdt
paa at undkomme, stjød de flere Pile efter
ham, og han styrtebe gjennemboret og
død til Jorden. Kroppen førtes til Kal-
mar og steiledes, og paa Hovedet jattes
en Kobberkrone. Saaledes endte Nils
Dacke, og med ham den blodige Dacke-
feide. Denne Krig var det sidste og det
særligste Oprør, Kong Gustav havde at
bekjempe under sin Regjering; Folket
begyndte at anse ham for uovervindelig,
og Frygten forstærkede ham Udhighed,
hvor Kjærlighed og Taknemmelighed ei
formaaede det.

Dette Oprør var ogsaa det sidste For-
søg af Sveriges Almue paa med Vold at
tilintetgjøre de trykkelige Forrettheder,
som Adelen havde tilegnet sig, og som
siden paa fredelig og lovlig Maade lidt
efter lidt for største Delen ere bleevne
affstæfede.

En og fentitiende Kapitel.

Om Kong Gustav.

Kong Gustav var en velstabt og an-
seelig Herre, noget over tre Alen høj.
Han havde et fast og høitligt Legeme uden
Plet eller Feil, stærke Arme, smale Ben,
smaa og vakre Hænder og Fødder. Haa-
ret var lysgult, nedfjæmmet og tværklip-
get over Dienbrynene, Panden middels-
høj med to lodrette Streger mellem
Øinene; disse vare blåe og skarpe; Næsen
lige, røde Læber og Kinder, endnu i Al-
derdommen. Skjægget var i de yngre
Aar brunt og tvædt, omtrent en Haands-
bred langt og tværklippet; i de senere
Aar blev det isgraat, ligesom Haaret, og
voktede frit, saaledes at det tilsidst naaede
ham midt paa Lævet. Ligesom hans

Legeme var veldannet i Alt, saaledes
passede ham ogsaa enhver Dragt, han
tog paa sig. I Alt, hvad han foretog,
fulgte Lykken ham, i Fiskeri, Algerbrug,
Kvægaavl, Bergverksdrift, ja endog i Ter-
ningspil, naar man kunde lokke ham der-
til, hvilket kun sjelden hændte.

Kong Gustav var ogsaa udrustet med
de ypperste Sjæls-gaver. Hans Hufom-
melse var meget stærk. Naar han havde
seet en Person, det kunde være for 10
eller 20 Aar siden, gjenfjendte han ham
strax. Hvor han en Gang havde reist,
tog han aldrig fejl af Veien; han vidste
Mannet paa Landsbyerne, endog paa de
Bønder, som havde boet der under hans
Ungdoms Udflugter. Ligesom hans
Hufommelse var ogsaa hans Forstand.
Naar han saa et Maleri, en Bygning
eller et Billedhuggerarbeide, kunde han
strax dømme med Skarpfindighed om
dets Feil og Fortjenester, uagtet han selv
ikke havde faaet nogen Undervisning deri.
Naar der var mange Folk paa Slottet,
tælede han med Enhver, og vidste at
bringe saadanne Ting paa Bane, som
den, han tiltalte, bedst forstod. Selv
forstod han Alle. Ingen i hele Riget
kjendte det Samme saa vel som han, hvad
der manglede paa enhver Kant. Af
denne Aarsag, og fordi han, især i Be-
gyndelsen, saavnede kundige og duelige
Embedsmænd, maatte han selv opsætte
alle Forordninger og kongelige Breve, og
Riget tabte ikke derved.

Forsigtig var han i høi Grad. Blot
en Gang, som vi have nævnt, da Gustav
Trolle holdt paa at fange ham i Upsala,
viste han sig forsømmelig og lettroende.
Ellers var han saa omtentksom, at han
snavere kunde kaldes mistæntsom, „Ser
Eder visseligen fore! Tror Alle vel, men
Eder selv bedst!“ saa formanede han sine
Folk. Ogsaa var det, som en gammel
Forfatter siger om ham, at „han bereg-

ne de hvert Skridt og ved hvert Kunde staa fast som Klippen."

Fasthed og Standhaftighed i hvad han havde foresat sig, var en Egenkab, som udmærkede ham. Et tilstrækkeligt Bevis herpaa er hans heftige, langvarige, men redeligt udførte Strid mod Pavevældet. De fleste Andre skulde være blevne trætte eller havde villet med et Hug voldsomt afgjøre Sagen. Gustav lod Tid og Eftertanke virke. Skjønt langsomt gik han dog altid fremad. Sjelden eller aldrig forandrede han sin Beslutning. Det var hans Ordspog, som han ofte gjentog: „Bedre engang sige og derved forblive, end hundrede Gange tale."

Han var en skarp og alvorlig Herre, som vel vidste at haandhæve sin Værdighed. Det gavneede ikke Nogen, hverken Hoi eller Lav, at komme ham for nær. Han afsøgte i saadanne Tilfælde lige kraftigt Bønder, Biskoper og Konger. Mod sine Embedsmænd var han retfærdig, men ogsaa streng, saa at af den Aarsag Mange rømte fra ham. Naar Nogen anstrengte sig og arbejdede for at faa vise sine Kundstaber og Evner og derved svingede sig op, og Andre begyndte at berømme en saadan Mand's Duellighed, svarede den skarpsynede Konge: „Det er alligevel en Blære og en uduelig Person med alle sine Pund af Borherre".

Gustav passede godt paa Skillingen; „thi" sagde han, „den koster Undersaatters Svæd og Arbejde." Ved hans Hof var det ganske tarveligt. Ditest opholdt han sig paa Kongsgaardene og levede af deres Afkastning. Børnene holdtes strengt. Skinker og Smør sendtes Prinserne i Upsala til Frokost og Aftensmaaltid fra Kongsgaardene. Dronningen syede selv deres Skjorter; og det ansaaes for en stor Gave, naar nogen af Prinserne fik en blank Rigsdaler. Gustavs Lyst til Penge forlevede ham stundom til flere

Uretfærdigheder, hvilke dog paa den Tid ikke vare saa iøinesfaldende som nu. Han lod stundom Præstegjæld staa ubesatte, bestyrede dem gennem Vikarier og tog selv Indtægterne. Alle sine Undersaatter forbød han at handle udenlands med Dyr. Selv købte han dem for en lav Pris af Bønderne og solgte dem siden til Udlændingen med stor Gevinst. Denne sidste Omstændighed var ogsaa en af Aarsagerne til Dadesfeiden. Ogsaa flere saadanne mindre retfærdige Overgreb berettes efter ham; men Folket oversaa det for hans mange Dyders Skyld. De vidste ogsaa, at disse Penge ei unyttig bortødsledes; Hr. Eftils Gemak og de andre Skatkammerhævninger vare fulde af gode Solvbarrer ved Kongens Død. Dog sparede han ikke, naar der efter Tidens Skik forredes Pragt, men viste sig jevngod med alle andre Konger: „Herrens Salvede," sagde han, „bør omgjøres med Herlighed, saa at Almenheden holder ham i Agt og ikke indbilder sig at være Majestætens Lige, Landet til liden Vaade."

En ren og ustrømtet Gudsfrøgt boede i hans Hjerte og viste sig i hans Vandel. I hans Værelse blev der holdt Bon Morsgen og Aften. Gudstjenesten forsmøgte han aldrig. Bibelens og Kathesismens Lære kjendte han bedre end de fleste Præster i Riget. Derfor skrev hans franske Læge Le Palu om ham til Paris: „Min Konge er en Guds Fryste, som neppe har sin Lige i geistlig eller verdslig Henseende. Han er saa forsaren i Guds Ord, at han kan rette sine Præster deri, og Rigets Styrelse kjender intet Menneske som han." Under Dadesfeiden skrev Gustav til Oprørerne: „J kunne true os saa meget J ville, J kunne fordrive os fra vor Eiendom, Hustru og Børn, ja selve Livet; men fra den Guds Kundskab, vi have faaet, skulle J aldrig

stille os, saalænge vort Hjerter er helt og vort Blod varmt."

Ogsaa i sit private Liv indgjød han Grefstrugt. Ingen Laster plette hans Minde. Han holdt vel meget af at tale med smukke Kvinder; men ingen Frille, ingen uægte Børn, ei den ringeste Udsvævelse kan bebreides ham, uagtet han var 41 Aar gammel, førend han første Gang blev gift. Sine Ugteskaber holdt han ubrødeligen. Fraadseri, Drukkenstab, Spil eller Dovenskab kunde han aldrig taale hos Andre, langt mindre hos sig selv.

Ligesom han i de yngre Aar havde et meget muntert og lystigt Sind, naar Forretningerne vare forbi, saa holdt han ogsaa et livligt og muntert Hof, dog ærbart i alle Maader. En Gang om Ugen holdtes fri Fægteskole for de unge adelige Herrer. Siden anstilledes Turnerspil, hvor alleslags Belønninger uddeltes til de Seirende af de skjønneste Kvinder ved Hoffet. Med Musik, saavel Sang som Strengelæg, forlystede de sig ofte; thi Kongen holdt meget deraf. Han forfærdigede og spillede selv flere Instrumenter, dog helst Luth. Ingen Aften, naar han var alene, gik hen, uden at han afselsatte sig dermed en Stund.

Ofte reiste han omkring i Landet, mest til store Markeder og Sammenkomster. Der samtalede han med Almuen, underviste dem snart om Troeskæddomme, snart om deres Husholdning, Agerbrug, Kvægavl o. s. v. Bønderne indsaa snart, at Kongens Kæddomme vare gode, og hørte ham gjerne, ogsaa fordi han var en usædvanlig veltalende Mand. Hans Røst var stærk, klar og udtrykksfuld, endog behagelig; Ordene simple, men tydelige og kraftfulde. Naar han stundom ved almindelige Rigsmøder lod nogen Anden øre Ordet, begyndte Bønderne strax at bede og bønsalde om, at han selv vilde

tale til dem. Saa elsket af Almuen, som han, har vel ingen Konge i Sverige været, ei heller forjænt at være. Enhver mere formuende Bonde pleiede at testamenterer noget Sølv efter sig til Kongen, saa at man ved dennes Død fandt i Hr. Eskils Gemat en hel liden Skat af saadant Testamentsølv; og under de senere urolige Aar talede Folket altid med Savn om „Gamle Kong Gøsta" og hans lykkelige Tider.

Gustav elskede og beskyttede Lærdom Først og fremst ivrede han sig for Folkets Undervisning. Hans egne Børn fik en omhyggelig Opdragelse, saa at de vare blandt de lærdeste paa sin Tid. Ligesaa Børnene efter dem, hele Vasættens igjennem lige til Dronning Kristina, saa at det kongelige Hus var det fornemste, ei alene i Pragt og Tapperhed, men ogsaa i Forstand og Kundskaber, og dette sidste ikke alene i Sverige, men i hele Europa.

Da Kongen blev ældre, og Børnene begyndte at vore op, hændte det ofte, at han efter Maaltidet satte sig foran Arnen, samtalede med dem og gav dem allehaande Formaning. Det var en „Kongeskole" baade med Hensyn til Lærer og Lærlinge og Kæddomme. „Lærer standhaftige i Troen, enige indbyrdes", sagde han. „Om I soigte i det Første, forterne I Gud, og lade I det mangle paa det Sidste, blive I et Rov for Mennesker. Gjører nødvendigne Krig, villigen Fred. Men truer Naboen, saa slaar til. Allerede i min Barndom og ofte siden har jeg været i Krig, ofte med Landsmænd, sørgeligst; og jeg er bleven graa i Harnisket. Tror mig, jager Fred med Alle!" — En anden Gang sagde han: „Alle Ting skulle I vel overveie, fort iværksætte og dermed lade det blive, og Intet opsætte til Morgendagen. De Raadslagninger, som ei i rette Tid blive

udførte, ligne Skyer uden Regn i hvar Torfe Lader Allting ske i sin Tid, saa strækker Tiden til for Eder, ligesaa for Embedsmændene nedover; ellers bliver der Uregelse, Hastværk og Skjodesløshed i alle Dele". Videre sagde han: „Det er den Befalendes Feil, at den Underordnede ikke adlyder; thi Loven skal følges uden Omjød og stedse. Ingen gjøre, hvad han vil, men hvad han bør. Ingen Embedsmand maa taales, uden han er tarvelig, nyttig og flittig. Morgenstund har Guld i Mund. Bort med Dagdriveren! men den gode Arbejder i Vingarden ske Hæder og Belønning. Eders Mænd skulle leve i Tugt og Herrens Formaning, holde Alderdommen i Agt. Den, der ei gjør det, maa udstodes, ligesaa Dretuderen. Omgiver Eder altid med duelige Mænd af et rent Levnet; man tror om Eder, hvad man ved om disse." Om Adelen sagde han: „Dyd, Fornuft og Manddom gjøre Adel." „Svensken" sagde han videre, „er hoisindet, ofte i urette Tid, og regjereshg. De behøve en usorferdet Konge med Mandemod. De taale ikke Uretfærdighed eller Trældom, ei heller en Kujon. For dem passer sig en munter, men dog uroffelg Mand; ei Fingeren imellem. I Krig ville de vide af Blod, men ingen Parlemering, og skamme sig ved at have gjort Tidet. Efter og hædrer derfor dette gamle Rige, hvis Indvaanere have været vide omkring og tugtet dem derude i Øster, Vester og i Syden. Holder med Magt og formerer Hospitaller, Stoler og Knegetøvesenet baade til Lands og Sø. Efter og hædrer Landbrug, Bergværker, Handel, ogsaa Bogen og Kunstnerne, og Under-saatterne skulle gjøre ligesaa; man efter-ligner Eder. Efter derfor selv og holder Under-saatterne til Guds rene Ord, Bøn og Kirkegang; derpaa ligger stor

Magt baade for Sjælens og Landets No. Efter Under-saatterne, saa elste de Retfærdige Eder, og med dem kunne I styre de Andre. Saa har jeg gjort. Kjære Børn! Jeg har med Guds Naade arbejdet paa Eders tilbørlige Optugtelse. Forbliver saadanne til Eders og Andres Gavn, og betænker, at en Konges Minde ei bør løbe bort med Kløffelhyden, men forblive i Under-saatternes Hjertes."

To og femtiende Kapitel.

Om Levemaaden.

Tarvelighed og Simpeltid i Hverdagslag, udsøgt Pragt, ofte smagløs og naragtig, ved høitidelige Anledninger, dette var Tidens Kjendetegn. Mange af vore Bekvemmeligheder savnedes. Vinduesglas var endnu hoist sjældent; istedetfor de gamle Glugger anvendtes fint Gitterværk, Lærred eller Pergament. Storken istedetfor Raffeloon holdt sig endnu over to hundrede Aar. Mattee, hos de Fattige grove, hos de Rige broderede med Guld og Silke, bedækkede Tømmervæggene. Omkring disse vare tykke, vægfaste Bænke, hos de mere Formuende af Eg. Foran dem stode store, lange og tykke Borde. Ingen Stole, men løse Bænke og Skamler slittedes omkring i Værelset. Tallerkener vare sjældne; de omhyttedes ei, endog om Retterne vare noksaa mange og forskjellige. Kniv, Gaffel og Ske maatte hver Gjest føre med sig*). Uhre vare saa sjældne, at da Storken af Rusland paa denne Tid erholdt et saadant til Forværing af Kongen af Danmark, troede han, det var et Trolddomsdyr, sendt did til hans og Rigets Fordærvelse, hvorfor han i største Hast sendte det tilbage til Daa-

*) Derfor var det et gammelt Ordsprog: Den, som vil til Høve næste, Maa have Kniv og Ske i Læste.

mark igjen. Man spiste til Middag Kl. 10, til Aften Kl. 5. Kl. 9 til 10 gik man tilsæns, og stod saameget tidlige op om Morgenen. Klæderne gjorde for det Meste af Uld; Søndagsdragterne var kostbare, men stærke. En Kjøletjente ofte Vedstemoder, Moder og Datter til Hvitidsdragt. Kvinderne havde opstroget Haar, lange tætsiddende Klædninger med høie Spidskraver. Mandfolkene benyttede den spanske Dragt. Deres Haar var i Begyndelsen langt og Skjægget raget; men det forandrede sig snart, saa at blot Præsterne beholdt det lange Haar og de glatte Hager. De Andre begyndte at bære kort Haar og langt Skjæg. Blot Kirkerne benyttede Børløs, de Fornemste Talgløs, Folket Tyristuffer. Sengene vare brede, vægfaste, ikke mange; Gjesterne lagde sig flere sammen, ofte med Vækten selv. Saa stede endog hos fyrstelige Personer. Veiene vare meget daarlige og saa, saa at Bogne sjelden kunde benyttes. De fleste Keiser stede til Hest, og naar det regnede, toge de kongelige Prinsesser store Vordugsfapper over sig. Høie Titler brugtes ikke. Kongen kaldtes Hans Raade, Prinserne Junker, Prinsesserne Froken. Adels herrerne benævnedes man ei med deres Slægtsnavn, men med Fadersnavnet; saaledes istedetfor Ture Noos eller Lars Sparve skrev og sagde man Ture Jonsson, Lars Siggesøn eller endnu kortere Hr. Ture, Hr. Lars. Hos hele Folket raadede megen Bilbhed og Uorden, Følger af Tidsaan den selv og de mange indbyrdes Krige. Man tog hyppigere sin Tilflugt til Næveretten, end til Loven. Baaben og Baabenøvelser brugtes bestandigt. Efter gammel Skik stige Ridderne helt og holdent jernklædte i Brudsejngen. Men ligesom Fortidens Ridderne vare de høist uvidende, i Særdeleshed de ældre.

Mange af Kong Gustavs Hovdinge og Stattholdere kunde ei engang læse, endnu mindre skrive. De maatte holde en særskilt Mand til at læse og besvare Kongens Breve. Den katolske Lære var vel affattet, men meget af dens Overtro blev tilbage, og ikke blot Almuen, men ogsaa de Fornemmere og Høieste troede paa Trolddom, Skovtrolde, Nissen og Noffen o. s. v. Regelkunsten bestod ogsaa for det Meste i Bønner og Besværgelser.

Tre og sementende Kapitel.

Dronning Margaretas Død.

Som for omtalt var Dacteseiden det sidste Oprør. Kong Gustav havde at beskæmpe under sin Regjering. Da det var dæmpet, fik han i syv Aar sidde i god Fred og Ro. Ingen lysende Krigsbedrifter, ingen overordentlige Foretagender er der at omtale fra disse Aar, men vel meget, som hidrog til Landets Velfærd. Gustav vedblev med kraftig Haand at styre sit Rige og befordre Alt, som tjente til dets Bedste. Ogsaa trivedes det bedre for hver Dag. I Rolighed og Fred dyrkede Bonden sin Jord, sikker paa under Gustavs Beskyttelse at nyde godt af dens rige Udbytte. Sveriges Handelsmænd, der før vare indskrænkede til Østersøen og afhængige af Lybdeerne, begyndte nu selv at udføre sine Varer til Vesterlandene og derfra hente Andres; thi Gustav havde endelig faaet Fred med Keiseren og alle fremmede Riger, ligesom han ogsaa forstod allesteds at skaffe det speneste Navn Agtelser. Den renere Lære spredte sig alt mere og mere under det nye Præsteskab, og Adelen udvidede sin Rigdom med hver Dag. Knurrede en og anden Tilhænger af den gamle Tid, saa blev han neppe hørt; almindelig Velstand kvæler snart den Enkeltes Misnoie.

Med sit elskede Fædreland var Gustav selv lykkelig, ogsaa inden sit eget Hus. Margareta vedblev stedse at udgjøre hans Livs Lykke. Ti Børn skænkede hun sin Gemal, af hvilke otte voxede op og udgjorde Forældrenes Glæde og Haab. Disse vare de eneste rolige og lykkelige Nar, Kong Gustav nød under sin Regjering. Denne Rolighed varede dog ikke længe. Sorgerne kom tilbage, og nu bitrere og tungere. Nar 1551 blev Dronning Margareta syg paa Thnnelsø. Forgjæves anstrengte Læger sig for at redde hende; forgjæves bad hendes Mand, Børn og Undersaatter derom. Hun var blot syv og tredive Nar gammel, men forgjæves var endog Ungdommens Kraft; snart saa Alle, endog hun selv, at Døden nærmede sig. Da greb hun Gustavs Haand og tog Afsted med ham. „For den høie Vre og Kjærlighed“, saa talede hun, „du, min Herre, har bevist mig, idet jeg ved dig er bleven hævet paa Majeestetens Throne og elsket ved din kongelige Side, derfor takker jeg dig ydmygeligen af et hjærligt Hjerte. Og efterdi det er menneskeligt at feile, saa forlad mig, om jeg af kvindelig Svagthed ei altid har kunnet være dig til Noie. Vore Børn befaler jeg dig næst Gud i Hænde. Den Høieste, som er en Konge over Alle, beder jeg troligen, at Livstiden for dig, deres Fader, maa saameget forlænges, som den for mig, deres Moder, forfortes.“ Herved brøde Taarer frem af alle de Nærværendes Dine. Men Dronningen vendte sig til de unge Tyrster og Frokener, formanede dem til Dyd og Enighed. Derpaa greb hun atter Gustavs Haand, kysjede den, og i det Samme flygtede hendes skønne uforgjængelige Sjæl fra det skønne forgjængelige Legeme. Det var den 26de August. Da hendes Dine luskede sig, begyndte Dagslyset at aftage paa Himmelhvælvingen. En Solfør-

mørkelse indtraf. Folket udtydede den som et Bevis paa Himlens Deltagelse i Jordens Sorg, og de mange Ulykker, som fra dette Nar atter begyndte at hjemføge Riget og Kongehuset, gjorde hendes Død i Almenhedens Dine endnu mere betydningsfuld og betraget.

Fire og sementende Kapitel.

Om Dronning Katrina.

Den, som saa Gustavs Sorg ved Margaretas Død, og betænkte, at han nu var en og sexti Nar gammel, skulde vel ikke have ventet snart igjen at se ham forelsket og formælet. Menneskesorg ligesom Menneskeglæde er foranderlig, Kongens som Bondens.

Der er forhen ofte talt om Gustavs Dlossen Stenbock til Torpa, hvorledes denne altid viste sig som en trofast Ven mod Gustav, hvorfor han ogsaa var sat til Statholder over Vestergothland og stedse stod høit i Kongens Yndest. Her til hidrog ogsaa Svogerstabet. Gustav Stenbock var nemlig gift med Dronning Margaretas Søster Brita, hvilket Giftemaal tilstilledes af Kongen selv paa hans eget første Bryllup, som før er for-talt. Tolv Børn havde disse Egtefæller sammen, og flere vare ved Dronning Margaretas Død allerede fuldvorne, deriblandt Froken Katrina, nu 18 Nar gammel, udmærket ved sin Ynde, elsket for sin Godhed, og høit agtet af Alle for sin Forstand.

Gustav blev snart saa indtagen i hendes Skjønhed, at han besluttede at gifte sig med hende, og under Paastud af at opgjøre Arvestifte efter Dronning Margareta med Slægtningerne, reiste han ned til Torpa. Ingen undtagen den kloge Fru Brita og hendes Mand vidste endnu Kongens Hensigt. Deres Datter skal dog have anet den. Den skønne Pige var før forlovet med den unge Gu-

stav Roos, Søn af Hr. Johan Turessøn og Kristina Gyllenbjerna. Hun saa derfor med Forstræffelse den kongelige Friers Ankomst, som truede med at rykke hende bort fra den elskede Roos. I Angsten skjulte hun sig bagom en Hæk i Haven; men Kongen søgte hende selv op og førte hende til Slottet. Hvad siden Fader og Moder sagde til hende, vide vi ikke; men hun blev fremstillet for Kongen og maatte sige et hdmngt Ja til hans Begjæring.

Forlovelsen blev dog en Tid holdt hemmelig. En stor Hindring viste sig for Ægtefæbets Fuldbjærdelse. Frøken Katrina var nemlig Søsterdatter til Kongens tidligere Gemalinde Margareta, og siden den katolske Tid var endnu den Tro almindelig raadende baade hos Høie og Lave, at et Ægtefæb mellem saa nær Besvogrede var aldeles imod Guds Lov. Gustav fremsatte for Præstefæbets det Spørgsmaal i Almirdelighed, „om det var lovligt for en Mand at tage sin tidligere Hustrus Søsterdatter til Ægte. Erkebiskopen Laurentius Petri og alle de Andre sagde Nei. Kongen gav nu tilkjende, at Spørgsmaalet angik ham selv. Erkebiskopen og flere Andre vedbleve dog i sin Vægring og fra-raadede ham hoi:igen dette Ægtefæb. Raadet, som allerede var fuet og vant til at adlyde, gav alligevel strax efter, og et Kirkemøde for dette Anliggende berammedes i Vadstena. Der gik Biskopen i Linköping tilligemed den største Del af Præstefæbet over paa Hoffets Side. „Et saadant Ægtefæb“, indrømmede de, „var vel imod Guds Bud. Men for ei at sætte Riget i Fare, maatte det jo denne gang tillades*).“ Erkebiskopen med

Biskoperne i Strengnæs og Skara stode dog fast. „Hvad der er bestemt som ærligt og fornuftigt for Alle“, skrev Erkebiskop Laurentius, „maa ikke eftergives for høie og myndige Personer, som om ikke de ligesaa vel som andre Kristne skulde være Ærligheden og Fornuftigheden undergivne. Da var det bedre en Gang for alle at tillade saadanne Nærbeslægtedes Giftermaal; ellers blev det ikke Lov, men Forrettighed.“ Han gik op til Kongen for at vende hans Sind fra denne Sag. Men den to og sexti aarige Elsker var altfor heftig, til at det kunde ske. Tvertimod maatte Erkebiskopen udstaa mange heftige Udbrud af hans Brede; begge Mænd stiles ubevægelige fra hinanden.

Gustav brød sig nu ikke mere om hans Modstand; Raadets og det øvrige Præstefæbs Bisald var ham nok. Den 22de August 1552, Sørgeaaret var endnu ikke fuldt udrundet, feirede han i Vadstena sit Bryllup med Frøken Katrina, og den for Kongens Villie eftergivende Biskop Klas Hvit i Linköping forrettede hele Høitideligheden. Erkebiskop Laurentius vilde ei deltage deri, og for den største

givne Led nok ikke hører til de forbudte efter Guds Lov, men derimod vel efter den katolske Kirkes, som endog havde faaet istand en Lov om „aandeligt Slægtskab“ (i. Er. mellem Folk, der stod som Fæddere for det samme Barn ved Daaben), hvilket ogsaa kunde blive til Hinder for Ægtefæb mellem de paagjældende Personer, — uden forjaavidt Paven taandt for godt at løse dem fra Forbudet. Derimod er der overveieende Grunde — og det af forskjellig Art — for, at man ikke skal giste sig med sin ajsbøde Kones Søster (altsaa for Enters Vedkommende, ikke med sin ajsbøde Mands Broder), og i England forbyder Loven fremdeles de saaledes Beslægtede at gitte sig med hinanden. I forrige Aar indtøm ber til Parlamentet et Forslag om, at ophæve dette Forbud; det gik igjennem i Underhuset, men Overhuset forkastede Forslaget med en liden Majoritet, og Forbudet bestaar altsaa vremdeles.

*) Som om man i visse Tilfælde maatte overtræde Guds Bud, for at Gud (som dog er Herr over alle Begivenheder) ikke skulde lade Nytte ske! Det kan ellers bemærkes, at det an-

Del af Landet var dette Ægtefælskab til Spot eller Misnøie.

Det blev dog ikke ulykkeligt. Katrina omsfattede snart sin Herre med den omfæste og rene Hengivenhed, dog mere Datterens end Ægtefællens. Hun tog den høie Beslutning at gjøre sig værdig til sin Plads ved den store og agtede Mand's Side, at søge at blive for ham, hvad Margareta havde været, og hele hendes Ægtefælskab helligedes siden dertil. Dog kunde hun ei glemme sin Ungdomsfjærlighed. Hun bevarede den i et rent Hjerte, og derfor saa meget længere. Det berettes, at den unge Dronning ofte talte i Søvn. En Nat, da Gustav af Alderdom og Bekymring laa vaagen, mærkede han, at hun sagde Noget. Han lyttede da og hørte diske afbrudte Ord: „Kong Gustav har jeg meget kjær, men Noosen forglemmer jeg aldrig.“

Det varede ogsaa længe, inden denne kunde glemme hende, om han ellers nogenfinde gjorde det. Ligesom Svante Surre, der ogsaa blev fortrængt af Kongen, giftede han sig siden med Søsteren til sin tabte Brud, og levede med hende, Cecilia Stenbock, i et fornoiet og lykkeligt Ægtefælskab.

Erkebiskopen og Biskopperne fik imidlertid bøde for, at de havde voyet at sætte sig imod Kongens Villie. Allerede før havde han, for endnu mere at formindstke deres Anseelse, givet dem Navn af Ordinarii istedet for Biskoper. Desuden bleve Stifterne delte. Nye saakaldte Ordinarii ansattes i Gøstle, Drebro, Lina, Jönköping, Kalmar og Viborg. Efter nogen Tids Forløb formildedes dog hans Sind, og han forsonede sig med Erkebiskopen.

(Sluttes i næste Hefte).

Pater ALEMENS.

(Fortælling efter Wijs Kennedy).

(Fortættelse).

Elleve Kapitel.

Salige ere de, som have toet deres Klæder i Lamme's Blod; de have Afgang til Livets Træ, og gaa ind gjennem Portene i Staden.“ (Mat. 7, 14. og 22, 14.).

Den Dag, som fulgte paa denne Morgen, blev Ernst hjemme; men allerede Morgenen efter gik han igjen til Hallern og erfarede, at alle Dormers Bøger og Papirer vare tilbageleverede for en Time siden; og da intet Fordægtigt var fundet deriblandt, var han igjen sat i Frihed. Nu var han gaaet ud. Ernst horte, at der ogsaa i Carnsford-Parck var anstillet en lignende Undersø-

gelse, der havde havt samme Udfald. Derfor besluttede han strax at begive sig derhen, gjøre Varenne et Besøg, og for-dre hans siebliklige Medvirkning til Clarenhams Befrielse.

Da Ernst næsten havde naaet Porten, som førte til den Carnsford'ske Park, saa han Dormer komme, og gav strax sin Hest af Sporene, forat hilse ham og ønske ham til Lykke med hans Befrielse. Dormer syntes imidlertid ikke at være glad ved at se ham, modtog hans hjertelige Hønskning, som om han ikke hørte den, og spurgte derpaa ængstelig, om Ernst nu var paa Veien til Carnsford-Parck? „Ja“, svarede Ernst, „og hvis De

tillader det, kommer jeg paa Tilbageveien ind til Hallern, og fortæller Dem, hvad der er foresaldet."

"Hvis det behager Dem, Hr. Montague, skal jeg være rede til at høre paa alt det, som De kan have at sige mig." Dormer syntes at ville sige mere, men efter et tungt, dybt Suk tog han Afsted og red bort.

Ernst var forundret, og medens ogsaa han red videre, søgte han at forklare sig, hvad dette skulde betyde. Da syntes den Tanke at forklare Alt, at Dormer sandsynligvis havde været hos Varenne, for at bekjende for ham, at han ikke mere havde Papirerne, og at hans Foresattes Uvillie nu tyngede svært paa hans Hjerte.

Da Ernst var kommet til Huset og havde ladet sig melde hos Varenne, blev han strax ført ind i et lidet Værelse, ikke Mage til det, hvori Varenne havde talt med sin underordnede Broder, men i et næsten ligesaa tarvelig møbleret som Dormers i Hallern var. Her modtog Varenne Ernst med udsøgt Artighed. To unge Mænd i geistlig Dragt vare i Værelset beskæftigede med at studere, som det syntes. Varenne fattede en Stol til Ernst saaledes, at han vendte Ryggen til dem. Han havde imidlertid bemærket, at det var to kraftige, robuste unge Mennesker, og den Tanke var faret ham igjennem Hovedet, om vel Faste og Bodsøvelser engang skulde gjøre disse unge Athleter til ligesaadanne Sammerskikkelser som Dormer.

"Jeg ønsker at tale med Dem om en Privatag", sagde Ernst koldt.

"Jeg tror at gjætte, hvad det er", svarede Varenne høfligt, men ligegyldigt. "Hr. Dormer, Kapellan i Hallern, har været hos mig; han har taget Sagen altfor alvorligt. Begge disse mine unge Brødre vare nærværende, da han var hos mig. Hans melankolske Temperament

har her, som ellers ofte, foregjøglet ham Forestillinger om Papirets Indhold, som ere aldeles ugrundede. Kunde De forstaa Zifrene, Hr. Montague, saa vilde De være af samme Mening."

"Jeg har ladet Papiret oversætte for mig", svarede Ernst koldt; "dets Indhold er aldeles utvetydigt, synes mig."

Varenne saa tvivlende paa ham. "Dormer har sagt Dem, at De ved dette Papir kan opnaa, hvad De ønsker; men Alt, hvad han sagde Dem, sagde han kun forat narre Dem. Det har ikke den mindste Grund; det er ganske urimeligt."

Her stod Ernst op. "Indbild Dem ikke, at De nu kan bedrage mig. Jeg ved, hvad der staar i Papiret og siger Dem kun saa meget, at jeg strax overgiver Øvrigheden det, hvis jeg ikke øieblikkelig faar et skriftligt Løfte af Dem, som disse Herrer underskrive som Vidner, om at den unge Clarenham inden to Maaneders Forløb igjen skal komme tilbage til sin Familie."

Varenne lo i Stjægget. "Naar De ved, hvad der staar i Papiret, Hr. Montague, saa tør jeg i det Mindste bede Dem gjøre mig bekendt dermed."

Ernst gjorde det.

"Umuligt!" raabte Varenne, "jeg kan ikke tro det. Dormer har drømt, og Deres Oversætter har bedraget Dem. Jeg tror det ikke, for jeg har læst min egen Underskrift under Dokumentet; ja selv da vil jeg kun blive overbevist om, at en ondskabssfuld Fiende har smedet en Plan til at styrte mig i Fordærvelse."

"De kjender dog vel Deres egne Zifre?" sagde Ernst, idet han fremtog Papiret.

I det Dieblik han udfoldede det saaledes, at Zifrene bleve synlige, greb begge de unge Mænd bagfra hans Arm, og Varenne for løs paa ham, forat ride Pa-

piret fra hani. Men Ernst var en udmærket kraftig og behændig ung Mand. Han holdt Papiret fast i Haanden, imedens det lyffedes ham at kaste en af de unge Mænd til Jorden. Derpaa stak han Papiret i Barmen, rev sig løs fra den Anden, greb Varenne, der vilde ile til Klokkestrengen, stødte ham med et Fodspark hen i det andet Hjørne af Værelset og raabte:

„Nu ser jeg Deres Nederdrægtighed og Deres onde Samvittighed! Men kom ihu, hvad jeg har sagt, thi jeg skal vist holde Ord.“

Just som han saa dem alle Tre færdige at styrte løs paa sig, blev han var, at et aabent Vindue nær ved ham ikke var slynderlig høit fra Jorden; i et Dieblit sprang han ud af det, og løb til sin Hest og sin Ridetrægt, der stode i Nærheden. Allerede stormede flere Tjenere ud af Huset hen imod ham, da han kastede sig i Sadelen, gav Hesten af Sporerne, idet han kastede et Par, som vilde stille sig i Veien for ham, overende, sprengte affted, og havde snart Parfen bag sig. Nu standsede han sin Hests Lob og overtænkte, hvad der var skeet.

Alt var gaaet for sig i saadan Hast, at det forekom ham som en Drøm. Han tog det kostbare Papir frem, forat bese det og være vis paa, at han virkelig endnu havde det. Det slog ham, at Dormer sandsynligvis havde været vidende om den Plan, at fratage ham Papiret, og ved Tanken paa hans Miner og hans Suf stod igjen Kampen mellem hans Samvittighed og Lydhighed mod Kirken ham levende for Dine. Men da Dormer holdt dei for sin Pligt at skrifte Alt for sin Skriftefader, saa holdt han det for det Klogeste ikke at meddele ham Noget, for han var kommet paa det Rene med sig selv om, hvad han skulde gjøre. For nærværende Tid syntes det ham at være

det Bedste, selv at reise til Rom, saasnart han havde erholdt Varennes skriftlige Løfte, og ledsage sin Fætter hjem. Dertil maatte han have sin Faders Tilbedelse, og den, det vidste han vist, fik han ikke, hvis han ikke gav ham Rundskab om den hele Sag.

Beskjæftiget med disse Tanker red han gjennem Landsbyen Hallern; her bemærkede han en Rone, som stedse gik tæt ved hans Hest. Da han vendte sig om til hende, gav hun ham hurtig en Billet og bortfjernede sig. Den var fra Minsworth, som bad ham om at møde ham samme Aften paa det forrige Sted i Skoven. Nu besluttede Ernst Jntet at gjøre, førend han havde talt med ham. Efter sin Tilbagekomst til Merton lod han sig af Dr. Lowter nøie underrette om, hvorledes Inkvisitionen pleiede at bære sig ad med deres Inkulpater, (d. e. Anklagede) hvorom Dr. Lowter, der havde gjort sig et eget Studium af denne Sag, vidste at sige ham meget.

Da Ernst havde indfundet sig paa det aftalte Sted, fandt han Minsworth der, ligesaa tilhyllet som første Gang.

„Har De udrettet Noget for min Herre?“ var hans første Spørgsmaal.

Ernst meddelte ham saa meget, som han ansaa for nødvendigt, og den arme Mand græd af Glæde. Men derpaa vedblev han indstændig bedende: „D, Hr. Montague, Alt er vel, kun maa De ikke reise ud af Landet. Det maa De ikke, min Herre! Da vilde Pater Adrian ogsaa reise bort og lade alt Ansvar falde paa Pater Klemens. D, jeg beder Dem, De maa finde paa et Middel til at holde ham fast her i England!“

„Men, Minsworth, naar han forlader England og kaster al Skyld paa Hr. Dormer, saa lader han jo ogsaa sin Dødens Sag her i England gaa tilgrunde.“

„D nei, nei! Dog, De forstaar Dem

ikke paa disse Ting, og vi have nu ingen Tid til at tale om dem. Pater Adrian maa ikke forlade Landet; gjør han det, saa kommer min Herre aldrig tilbage. Men nu vil han aldrig tro sig sikker her, før han har Deres skriftlige Lofte om, at De vil fortie det Foresaldne og give ham Papiret tilbage, saasnart min Herre igjen er hos sin Familie; og De, Hr. Montague, maa give Agt paa alle hans Bevægelser. Desuden, Hr. Ernst, ved De ikke, hvordan man hører sig ad i Rom, men det ved jeg noie. Kort, forlad De Dem kun paa mig, jeg skal nok bringe min Herre hjem; lad Dem bare bevæge til at blive her paa Deres Post. Tal ikke om Noget med Pater Klemens; lad ham høre Alt af Pater Adrian. Jo hemmeligere Alt holdes, jo bedre. Deres Afreise vilde give Anledning til mange Spørgsmaal og megen Snak. Jeg kan hurtigere komme til Rom, end De; jeg ved, hvor min Herre er, og afreiser sieblikkelig. Indlad Dem ikke med Pater Adrian paa Andet, end at min Herre skal komme tilbage. Overlad ham at udvirke og mig at udføre det."

Ernst tænkte efter en Stund, derpaa sagde han: „Jeg tror, du har Ret Ainsworth; jeg tror, at jeg kan forlade mig paa, at han ikke let vil finde Noget, der er ham mere hengiven, end du.“

Manden var rørt. „Ogsaa De elsker ham, Hr. Montague, men desværre ikke til hans Sjæls Gavn.“

Saa blev det da besluttet, at Ainsworth ufortøvet skulde rejse til Rom, og Ernst skulde give Varenne det skriftelige Lofte, og dermed forlode de hinanden.

To Dage derefter havde Ernst Varennes skriftlige Lofte, at han vilde bevirke Clarenhams Frigivelse, i sine Hænder, hvorimod Ernst skriftlig lovede ham at holde det, der var foresaldet, hemmeligt, og levere ham Papiret med Zifrene, saa-

snart hans unge Ven var kommet hjem. For at skaffe sig Kundskab, om Varenne ikke gjorde Anstalt til at forlade Landet, bestyrkede han Marie Clarenham forsaavidt i hendes Mistanke til ham, at han sagde, at han havde Grund til at tro, at Varenne havde nogen Del i hendes Broders Bortsendelse, og bevægede hende til — og dette var ikke vanskeligt — at formaa den unge Carnsford til at iagttage alle hans Bevægelser, og strax hindre ham, hvis han gjorde Forsøg paa at forlade Carnsford-Part.

Nu gik Alt igjen sin sædvanlige Gang i Hallern. Daglig gjentog den unge Carnsford sine Besøg, Klagede over sin Faders tilbagestodende, tyranniske Væsen, og lod sig hvergang af Marie overtale til Lybighed og Underkastelse. Adeline og Marie tilbragte igjen Aftenerne med hinanden som før, og Lady Montague søgte med sin Venlighed og Livlighed at bortdrage Mrs. Clarenhams Tanker fra de sørgelige Gjenstande, med hvilke de stedse beskæftigede sig; og hun bemærkede til sin store Glæde, at det lykkes hende at føre sin Rufine hen til en bedre Grund for hendes Haab end den, som kendes nedtrykte, ængstede Aand hidtil havde kjendt. Dormer og Ernst toge atter Del i de ældre Damers Samtaler om det menneskelige Hjertes Anliggender, og Enhver følte, hvor godt og gavnligt det kristelige Samfund er; omendstjont de Alle dog havde et Indtryk af, hvor mangelfuldt selv det reneste Venstak er paa Jorden, da de selv i de fortroligste Timer maatte iagttage Tilbageholdenhed og Tausshed i visse Ting.

Dormer og Ernst følte imidlertid nu, at de ganske forstode hinanden; og omendstjont enhver af dem troede, at den Anden var hildet i Bildfarelse, ja faktisk i Bildfarelse, saa holdt de hinanden dog for at være oprigtige. Og hvor

idrig de end gjorde sig Umage for at overbevise hinanden om de Sandheder, der forekom dem utvilsomme, saa herffede der dog en gjensidig inderlig Kjærlighed og Hoiagtelse mellem dem. Smid- lertid syntes Dormer med hver Dag at nærme sig det Tidspunkt, da han i Lyset skulde erkjende, hvad der paa Jorden var ham dunkelt. Hans Kræfter toge af, og alligevel lod han sig ikke afholde fra paa det Omhyggeligste at opfylde sine Pligter som Præst i Hallern.

„Hvorfor skulde jeg da ikke dø i mit Kald?“ svarede han engang paa Ernsts indstændige Forestillinger.

„Men en Smule Kiolighed, en Smule Vedertvægelse vilde opholde Dem længere i Deres Kald. Vi ere ikke berettigede til at ødelægge vort Legeme.“

„Kirken giver os ingen saadan Forskrift, og af den hellige Skrift erindrer jeg heller ingen; men deri læser jeg, at vi skulle arbejde, saalænge det er Dag, fordi Natten kommer, da man ikke kan arbejde.“

Ernst erindrede ham om det femte Bud.

Denne Samtale forefaldt engang, da Ernst ledsagede Dormer til hans Børelse. Dormer var just kommet ganske udmattet tilbage fra Landsbhyen, da Ernst mødte ham.

Idet de traadte ind i Børelset, for Ernst sammen ved at se en Ligkiste staa ved Siden af Jernsengen. Han standfede og betragtede den. En Tidlang kjæmpede han imod de Tanker, som dette Syn opvakte i ham; men da han ikke længere kunde det, da den Bished paa- trængte sig ham, at Dormer var fast overtydet om sin nære Død, da blev han saa betagen af sine Følelser, at han ikke længere kunde holde dem i Tomme.

Dormer blev rørt. „Der gaves et Menneske paa Jorden“, sagde han efter

nogle Minutters Tausshed, „der, som jeg før tænkte, idetmindste en Tidlang vilde se en tom Plads hos sig, naar jeg blev bortkaldt fra Verden. Nu har jeg ogsaa maattet rive mig løs fra hans Kjærlighed. Det er dog besynderligt, at det kan være en Trost for os, naar vi føle, at vi volde Andre Smerte, og dog er det saa. I dette Dieblit, Hr. Montague, boier en Følelse af Taknemmelighed for Deres ufortjente Kjærlighed mig ganske til Jorden.“

Ernst kunde aldrig finde Ord for sine dybere Følelser, derfor taug han ogsaa nu stille, medens hans nedslagne Dine og fastsluttede Læber forraadte den indre Bevægelse, med hvilken han kjæmpede.

„Jeg har stedse følt en vis Ghyen for disse uhyggelige, i sig selv dog saa tomme Dødens Lebsagere“, vedblev Dormer, „sandsynligvis som en Følge af min svage Legemstilstand; og da jeg, som De ved, gjerne anvender Midler for at naa et Maal, hvorefter jeg stræber, saa har jeg ladet denne Ligkiste bringe hid, for ved Hjælp af Vanen at gjøre mig noget fortrolig med det, der stedse forekom mig saa mørkt; og jeg har tillige fundet, at det daglige Syn af denne Legemets sidste Bolig har en underbar Kraft til at gjøre Tankerne alvorlige og hellige.“

„Ja, det gjør et saadant Syn virkeligt“, sagde Ernst, idet han gav sit Hjerte Luft ved et dybt, tungt Suk.

„Ja“, vedblev Dormer, „naar jeg i mine Hvilestunder lægger mig i denne Ligkiste, og Alt er mørkt omkring mig, og jeg føler, hvor snævre dens Stranker ere, og jeg husker paa Alt, hvad der er forbundet med den sidste, lange Søvn: o, da staaer Evigheden lys og klar for mine Dine! Da kunde jeg ofte fristes til at bede, at Gud maatte tilintetgjøre mig, saa frygtelig gribende er Blikket ind

i Fremtiden. Paa det Spørgsmaal: Vil jeg da blive salig? faar jeg intet Svar. Den forbigangne Tid har jeg anvendt saa ilde, aa ubeskrivelig letsin- dig, med en saa vanvittig Forglemmelse af Tidens og Evighedens nære Sam- menhæng."

Ernst saa dybt bevæget paa Dormer. „Dg hvorpaa kan De i saadanne Die- blikke bygge Deres Haab? kunne disse Bodsøvelser, disse Selvpinsler, disse Kjærlighedsgjærninger, disse fromme Følelser og Anstrengelser, som Deres Kirke foreskriver Dem til deres Retfær- diggjørelse for Kristi Domstol — kan alt dette da give Dem Fred og Visshed til med Frimodighed at træde frem for Dommeren?"

„Kirken lærer, at det er gavnligt for den bortdragende Sjæl, at den ikke er v i s paa sin Salighed", svarede Dormer.

„Ederes Kirke lærer da altsaa, at man skal tvivle paa Guds Forjættelser", sagde Ernst. „Men", tilsvarede han, „om De da end ikke skal være v i s paa den, tor De da heller ikke haabe?"

„Derpaa vil jeg svare Dem, men De maa ikke opfatte mit Svar saaledes, som om det påskede paa de i Sandhed hellige Menneſter i den katholske Kirke. Mig har ingen Bodsøvelse, ingen Spøgelse, ingen Faste, ingen af de Midler, som jeg har anvendt — og der er vist saa af vor Ordens Medlemmer, der har anvendt flere — mig har intet af alt dette kunnet skjænke Tillid eller Haab. Stejse hersker Synden i mig, den blander sig i alt, hvad jeg gjør, den seirer over alle mine Anstrengelser, og det forekommer mig, som om den ler ad ethvert Forsøg paa at overvinde den. Ser jeg i saadanne fryg- telige Dieblikke tilbage, saa staar Intet for mine Dine uden Synd."

„Men hvor, min bedste Ven, finder De i saadanne Timer en Tilflugt mod Fortvivlelsen?"

„Det er mærkværdigt", sagde Dormer, „hvor mægtig en af vore Troeslærdomme fremtræder i saadanne Dieblikke, og lige- som fordunkler og overvælder alt Andet. Den uendelige Trang, som vor Sjæl da føler, gjør, at den ligesom instinktmæs- sig hænger sig fast ved den uendelige Naadesfyldde, som Gud har aabenbaret den. Da forekommer det mig, som om Guds Søns Død alene var tilstrækkelig til at udslette saa utallige og saa svære Synder, hans Retfærdighed alene saa pletfri, at den kan opfylde alle Guds Loos Fordringer. Da staar Kristus for mig som den, der ene har fuldbragt Forløsningens verket, og Sjælen spørger: For hvem har han gjort det? for Men- neskene, for Alle til Salighed, for Enhver, som vil tilegne sig det! Og for en Stund i et herligt Seiers-Dieblik for- glemmer Sjælen Alt, undtagen dens almægtige Frelser og dens egen store Nød, og den kan raabe: „Min Herre, min Frelser, mit Haab, mit Alt!" Naar jeg tænker mig min egen Retfærdighed i hin pletfrie Helligheds Lys, saa forekom- mer den mig som et Klædebon af smud- sige Lapper. Da siger jeg: Hens du mig fra denne Urenhed, som det behager Dig, jeg overgiver mig ganske i Dine Hænder!"

„I saadanne herlige Seiers-Dieblikke, min dyrebare Dormer, er De en fuldkom- men Protestant, en skrifttroende Kristen", raabte Ernst med glædestraalende Ansigt. „De spurgte mig engang, om jeg troede, at en Katholik kunde være en oprigtig Kristen; nu tror jeg det."

„Nei, nei, jeg er ingen Protestant;" svarede Dormer. „De er meget mere, hvis De er enig med mig i det, som jeg før sagde, en Katholik; thi jeg sagde Dem jo, at jeg overgiver Gud mit Hjerte, forat han kan rense det, hvilket jo ikke er nødvendigt efter Deres Kirkes Lær- domme."

„Enhver kristtroende Kristen vil intet Andet end det, som De nylig sagde: overgive sin Sjæl ganske og aldeles i Liv og i Død til sin Frelser, paadet at han kan rense den og danne den efter sit Billede. Hvad skulde da vel ogsaa den helige, almægtige Kjærlighed andet gjøre med det Menneske, der uden Forbeholdenhed ganske og aldeles betror sig og overgiver sig til ham, end rense og helige det?“

Dormer smilte. „Jeg vil ikke stride med Dem, Hr. Montague; men et er vist: at der maa foregaa en eller anden Forandring med min Sjæl, førend den træder ind i Himmelen. Hvorved denne Forandring bevirkes, det har vor Kirke erklæret at være Noget, som vi ikke videre skulle udforske. Og jeg er glad over, at den har erklæret dette; thi det gjør mig saa godt, at lægge hele denne Forandring, hvorledes den end er bestaen, ganske i Kristi Hænder.“

„Jeg vilde ikke frygte den Skærsild, som De tror, kjære Hr. Dormer“, sagde Ernst smilende. „Dog“, tilføiede han alvorlig, „er denne Lære en fordærlig Vilbærelse. Den er stridende mod Skriften; thi er Kristi Død, som De jo tror, en tilstrækkelig Forsønning for Synden, saa er det jo en Modsigelse, at Mennesket dog ogsaa skal ved sin Lideelse fyldestgjøre for Synden; eller ogsaa paastaar man dermed, at Mennesket maa lide mere Straf, end det er nødvendigt. Den hellige Skrift ved kun af to Steder for de Afdødes Sjæle, den evige Pine eller det evige Liv“ (Matth. 25, 46.).

„Jeg er overbevist om, at De farer vild heri“, svarede Dormer venlig, „men jeg kan ikke nu stride med Dem herom. Jeg ønskede helst nu at være ganske enig med Dem.“

„Nu, saa fortæl mig noget om Deres legemlige Befindende, kjære Hr. Dormer. Vil De ikke kalde en Læge?“

„Det har jeg allerede gjort“, sagde Dormer.

Ernst var begjærlig efter at høre mere.

„Jeg vil betjende for Dem, Hr. Montague, at da jeg for nogle Dage siden hørte af Pater Adrian, hvad der var forefaldet mellem Dem og ham, at De endnu havde Papiret, og at han virkelig havde skrevet, at man skulde løslade Joseph Clarenham — da jeg hørte alt dette, var det mig, som om der faldt saadan en Byrde, saadan en dræbende Byrde fra mit Hjerte, at Sundhed, Fred og Glæde paa engang vendte tilbage; dog havde denne Forløsning fra Angsten ingen blivende Vægekraft for mit arme Legeme. De Forsigtighedsregler, som jeg havde anvendt for ikke at berøves Forstanden, havde angrebet Livets inderste Rilde. Hvad Glædeligheden gjorde før, det gjør Glæden nu: den befordreder kun min Oplosning. Jeg kan ikke sove mere, hver Dag bliver jeg svagere; min Læge giver mig intet Haab om Helbredelse uden ved Anvendelsen af Midler, som jeg ikke vil bruge: fuldkomment Afhold fra Arbejde og et Liv, der blot skal tage Hensyn paa at vederbøge sig. Men ogsaa da er min fuldkomne Helbredelse uvis, det tilstaar han. Forgjæves har han søgt at fordrive den Feber, der idelig angriber mig. Saaledes føler jeg da, at jeg iler Døden imøde, og jeg har heller ikke noget andet Ønske. Hvilken Ynde kan Livet have for mig eller nogen anden katholic Præst, der ganske hengiver sig til sin Pligt? Min hele Længsel er at kunne arbejde utrættelig, saalænge jeg formaar. Graven er det eneste Sted, hvor en Præst, uden at lide, tør hengive sig til Rolighed.“

Ernst svarede Tøst; han kunde ikke.

Dormer havde, da han kom paa sit Bærelse, lagt sig ganske udmattet paa sin haarde Bænk. Ernst sad ved Siden af

ham, og Ligkisten stod ved hans Fodder, Ernst bukkede sig hen over den.

„Er denne befynnderlige Seng ogsaa haard?“ spurgte han, idet han loftede et grovt Teppe, som syntes at skjule noget i Ligkisten. Det var et tuft Lag Afte.

Ernst saa forundret op. „Hvad skal dette til, bedste Hr. Dormer?“

„Dette er et Ydmygelsesmiddel“, svarede han. „De ved, jeg holder det for min Pligt ogsaa at lade Legemet tage sovelsig Del i Fornegtelse. Denne Afte er min Dyne, og Teppeet lægger jeg over mig, naar jeg, som jeg sagde Dem, tænker paa Døden.“

Ernst saa igjen tankfuld paa Ligkisten, og hvad dertil hørte, og sagde: „Hvor egenhærligt er det ikke, at ville holde Dem tilbage i dette arme Jordliv! Hvor uudsigeligt saligt vil ikke det Dieblif være for Dem, naar De paa engang erkjender, at Troen paa Kristus fuldkommen retfærdiggjør, at det, at være udenfor Legemet, er at være hjemme hos Herren; og at det, at være hjemme hos ham, at se ham, som han er, ogsaa gjør os ligedannede med ham!“

„Hvor tillidsfuldt De taler om mig!“ svarede Dormer. „Hvorledes kan De da saa bestemt forkaste en Kirke, saa ganske fordomme den, naar De dog tror, at dens uverdige Søn bliver salig, og det med en Forvisning, som han selv ikke kan have?“

„Fordi, kjære Dormer, at denne Søn af den forfaldne og fordervede romerske Kirke ikke grunder sit Haab paa dens Værelse, men paa Klippegrunden, der aldrig svigter, og fordi det Lys, som leder ham, beviser sin guddommelige Oprindelse just derved, at det næsten imod hans Villie besejrer alle hine Bildfarelser. Skriften erklærer den Sjæl, der grunder sit Haab paa

denne Klippe, for frelst og salig. De har villet gjøre Deres Haab endnu viskere derved, at De har tilføiet nogle af Deres egne Opfindelser: en Jernseng, en Ligkiste med Afte i, en Haarstjorte, et skjærende Kors, sornløse Nætter, blind Lydighed mod Deres Medskabninger; men naar den evige Dag frembryder i Deres Sjæl, da vil dens Lys vise Dem Uskelheden af alle saadanne elendige Ting, der skal gjøre Guds Søns fuldkomne Verk endnu fuldkommere, og alt dette smertefulde Arbejde vil være forgjæves, ja vil endog trænge til Tilgivelse. Og de Lemmer af Deres Kirke, der ikke bygge paa den sande Grund, men blot paa det forfulede Straa — —“

„Ak, det gjør kun altfor Mange, altfor Mange!“ afbrød Dormer ham.

„Man oplærer dem jo dertil hos Eder“, sagde Ernst.

„Jeg har ikke gjort det, nei aldrig!“ sagde Dormer med Barme.

„Det vil jeg nok tro“, vedblev Ernst, „men dog de Mænd, som De ganske underkaster Dem som Deres aandelige Førelere. Hvad andet lærer Barenne? De maa have bemærket, hvorledes han har ledet den arme blinde Pige, Katharine Clarenham, saaledes, at hun nu igjen holder sig for en Helgen, en Himmelens Yndling, fordi hun behager sig selv i Udøvelsen af alle disse jammerlige Ting, om hvilke Skriften Intet siger. Og derhos er det arme Menneſte saa fuld af Forføngelighed og Selvtillid, og saa irriteret og snar til at tage det ilde op, naar man kun i mindste Maade modsigter hende.“

„Det arme Barn!“ sukede Dormer, men brød strax af og gik over til en anden Gjenstand.

(Sluttes i næste Hefte).

Mærkelige Tal.

(Indsendt).

J „For Hjemmet“ for 30te Septem- ber læste jeg med Fornøielse det Stykke om „mærkelige Tal.“ Det hedder der: Hvem skulde tro, at der var noget mærkeligt ved Tallet 987654321? „Almindelige Menneſter vilde aldrig falde paa noget ſaadant; men et ualmindeligt Menneſte, en Lydſter har fundet ud“ oſv. — Nu er jeg hverken et ualmindeligt Menneſte eller en Lydſter, men en ganſte almindelig Norſker, men jeg har lidt „fancy“ for „mærkelige Tal“, og jeg har derfor fundet ud odſkillige „mærkelige Tal“, ſom man kan ſaa ud ved at experimenterer lidt med dette Tal 987654321, ſom vi for Northeds Skyld vilde kalde T; og T „endevendt“ eller 123456789 vil vi kalde E. Tage vi nu f. Ex. T og E og addere dem begge ſammen, ſaa ſaar vi det mærkelige Tal 1111111110 ud. Dg hvis vi multiplicere T med 9 eller hvilketſomhelſt Produkt med 9 ſom Faktor, hvor den anden Faktor ikke er mer end 1 Ziffer d. e. ikke over 9, altsaa f. Ex. med 18, 27, 36 o. ſ. v. ſaa ſaar vi ogsaa mærkelige Tal ud. 9 Gange T er 8888889 og E Gange 9 er 111111101, og lægge vi 9 til dette Tal, ſaa vi ud den ovenanførte Sum 1111111110. Summen af T og E er altsaa lig 9 Gange E plus 9. Dg ſubtrahere vi E fra T, ſaa vi 864197532, hvilket Tal er ligt 7 Gange E plus 9; og dividere vi E i T, ſaa ſaar vi 987654312, ſom igjen er ligt 8 Gange E plus 9 eller ligt T, naar blot de to ſidſte Zifre bytte Plads. T Gange 18 (d. e. 2 Gange 9) er 1777777778 eller 9 Svere ſtudd ind mellem 1 og 8, ſom ſammenſtillet er Faktoren 18; og T Gange 81 gjør 8000000001 eller 9 Nuller indſtudd mellem 8 og 1, ſom ſammenſtillet udgjør Faktoren 81; og

T endevendt multipliceret med 18 er 2222222202 og multipticeret med 81 gjør det 9999999909. T multipliceret med 27 giver bare Svere indſtudd mellem 2 og 7; T multipliceret med 36 giver bare Femmere indſtudd mellem 3 og 6; T multipliceret 63 giver bare Toere indſtudd mellem 6 og 3 o. ſ. v.

Jeg ſer heraf, at naar jeg multiplicerer T med hvilketſomhelſt Produkt af 9, ſom er 2 Zifre, ſaa behøver jeg blot at gjøre en ſtor Abning mellem diſſe 2 Zifre, ſaa jeg ſaar Rum til at indſtyde 9 Zifre af en Sort (Toere eller Treere eller Firere oſv.). Dg jeg kan finde ud, hvilket Tal det ſkal være ved at ſubtrahere fra 9 den anden Faktor i Produktet. F. Ex.: Naar jeg vil multiplicere T med 18 ſom er 2 Gange 9, ſaa ſubtraherer jeg 2 fra 9 hvilket giver 7, og ſer da, at jeg ſkal ſætte 9 Svere ind mellem 1 og 8. Eller multiplicerer jeg T med 81, ſom er 9 Gange 9 ſaa ſubtraherer jeg 9 fra 9 ſom er 0 og ſer, at jeg ſkal ſætte 9 Nuller ind mellem 8 og 1, og ligedan med alle tozifrede Produkter af 9. Dg E (eller 1234 oſv.), multipliceret med et tozifret Produkt af 9, giver ogsaa bare rare Tal. Vi har ſeet, at med 9, ſom jo er 1 Gang 9 ſaa vi 7 Enere og 01; multipliceres det med 18 eller 2 Gange 9 ſaa vi 7 Toere og 02, med 27 eller 3 Gange 9, 7 Treere og 03 o. ſ. v., altsaa beſtandig førſt 7 af det Tal ſom 9 er multipliceret med, og ſaa Null og ſaa ſamme Tal igjen. J Deres Tal 45 Gange T er et Firtal for lidet. Det ſkal være 9 Firere indſtudd mellem 4 og 5. Alle de andre Tal er rigtige. Om vi multiplicere T med trezifrede Produkter af 9, ſaa bliver der ogsaa rare Tal, f. Ex. med 108 ſom er 9 Gange 12, da ſkal der indſtydes 9

Serer mellem 10 og 8, og med 117 som er 9 Gange 13 da skal indsthydes 9 Femmere mellem 11 og 7, eller med 126 som er 9 Gange 14, da skal indsthydes 9 Firere mellem 12 og 6. Jeg vil ikke her angive Regelen for, hvilket Tal der skal indsthydes. Det kan kanske „vore unge Venner“, som har god Tid, finde ud og fortælle os om.

I det Hele er der ofte noget Mærkeligt med alle Produkter af 9. T selv er et Produkt af 9, for „vore unge Venner“ ved vel, at 9 altid gaar op i et Tal, naar det gaar op i dets Tværsum, det er Summen af alle dets Zifre. Og T's

Tværsum er 45, hvilket naturligtvis og er Tværsum af E. Hvis nu en Læser har lidt af min „fancy“ for mærkelige Tal, vil jeg give ham Tallet 1881 at øve sig lidt paa til næste Gang. Om Gud lader os leve, til vi skrive det Nar, var det morsomt at se, hvor meget rart man kan faa ud ved at snu eller endevende det paa forskjellig Maade. Lad os nu se, hvem der kan fortælle os derom! *).

B a a l l o.

*) Vi vil tillade os her at bemærke, at alle Indførelser af denne Art bør skrives meget tydeligt og uden Interpolationer. Egeledes vil man bede bemærket, at der ikke findes mathematiskke Tegn i Trykkerierne paa disse Sænder.

Literatur.

Evangelisk lutherisk Folke-Kalender for 1880. — En saadan har netop forladt Pressen og er at faa for 10 Cents hos Synodens Generalagent F. L. Lee, Decorah, Iowa.

Foruden en Almanak med de til Aaret hørende sædvanlige Beregninger indeholder Bogen en Fortælling, som alene optager 27 Sider, og desuden omtrent et Dusin mindre Stykker, der alle frembære sund og nødvendig Lærdom. Endvidere finder man i denne lille Bog bl. A. en kort Underretning om de Kirkesamfund, som tilhøre Synodalkonferentsen, deres Lærestanstalter, Fakulteter, Stiftelser, Blade og Tidsskrifter etc. samt Adresser for den norske Synodes Præster og Embedsmænd m. M. Denne lille Bog er alt-

jaa meget indholdsrig; alene Fortællingen „De rige Børn“ er rundelig de 10 Cents værd. Ikke alene Familiefædre, men ogsaa Gutter og Piger, som selv have Penge, bør kjøbe denne Almanak og læse den nævnte Fortælling og de smaa Afhandlinger. De ville da gjøre Bekjendtskab med tre unge Mænd, nemlig Knut Hjartdal samt D'rr. Billy Sampson og Andrew Swins, hvis forskjellige Skoleopdragelse og senere Livsførelse Forfatteren skildrer i korte, kraftige Træk.

Man maa ret være Forfatter og Udgiver taknemmelig, fordi de have begyndt at udgive disse Kalendere, hvorved Folket endelig kan undgaa at indføre i Huset de elendige Patentmedicin-Almanaker med deres frække Logne og støgne, bespottelige Anekdoter.

Blandinger — Nytt og Gammelt.

Kineseren sætter overordentlig Pris paa sin Haarpidst, og at være ved, end sige skjære den af, er en ligesaa dødelig Fornærmelse som at tage en Tyrk i Skjægget. En kinesisk Fange, som havde begaaet en

Forbrydelse i Kocchin-Kina og derfra paa en fransk Fregat blev ført til Toulon for at dømmes, fandt det meget morsomt, at han vakte saadan Opsigt i den franske By, spøgede over de høitidelige Dommere og

lo, da Dommen, som lød paa Slaveri, blev oplæst for ham. Da han kom til Slaveriet, gjorde man ham begribeligt, at han maatte vaffes ren. Dette var han ikke vant til, men fandt sig dog deri. Men da man vilde klippe Haarpidsten af ham, — de franske Strafarbeidsfanger rages paa Hovedet, for at man lettere kan kjende dem igjen, om de rømme, — vilde han ikke underkaste sig en saa vanærende Behandling. De kunde hugge af en Arm, et Ben eller selv Hovedet, men Haarpidsten — nei, det vilde han ikke. Men man spurgte ham ikke om Lov, og den elftede Pidst saldt for Sagen. Den stærke samvittighedsløse Mand, der ikke brød sig om et Mord mere eller mindre, befvimede, da Pidsten var klippet af, og han blev bragt paa Sygehuset. Der var

dog Haab om, at han vilde overstaa det Stød, som hans Uresfølelse havde lidt.

I Slaget ved Solferino skjød Østerrigerne 8,400,000 Riflekugler og traf 12,000 Franskmænd, af hvilke 2,000 døde. En Mand blev altsaa truffet for hvert 700 Stød og en dræbt for hvert 4,200.

Dyr Jord. — Paa sine Steder i London betales Grunden med fabelagtige Priser. I Lombardstret blev der nylig givet 20 Pstr. pr. Kvadratfod af en Tomt og 55 Pstr. pr. Kvadratfod af en anden. Det vil altsaa sige for den sidste Tomt 220 Pstr. eller 990 Spd. pr. Kvadratalen. Det Meste, som i Kristiania er givet for en Tomt, er 12 Spd. pr. Kvadratalen. Ellers betales Alen med fra 24 $\frac{1}{2}$ i Udkaanten til 2 a 3 Spd. inde i Byen.

„For Hjemmet“ i 1880.

(Trykt for at læses).

Med næstkommende Nytaar vil „For Hjemmet“ begynde paa sin 11te Aargang.

I de 10 Aar, Bladet nu har bestaaet, har det efter Evne bestræbt sig for hos Gammel og Ung at vække og nære Sands og Smag for sund og ren Læsning og dermed at tilhjde den kristelige Familiefreds et Hjælpe middel til sømmelig Underholdning og Fremme af sand Dannelselse og paa samme Tid afværge Smagen for altsens fordærvelig og forargelig Literatur, hvorpaa vor Tid er saa rig. De, som forstaa at bedømme vor Tid, ville ogsaa forstaa, at et saadant Maal kræver stadigt og vedholdende Arbejde, og at en Plante af den Art i Regelen voger langsomt; men kan den i Forstningen fæste gode og sunde Rødder, saa lover det godt for Fremtiden. Vi tro, at vi tør sige det om „For Hjemmet.“

Som Enhver let vil kunne forstaa, har heller ikke vort Blad kunnet blive uberørt af det finantsielle Tryk, som i de senere Aar har hoilet paa en stor Del af vort Folk; tvertimod, der er nu et meget stort og betydeligt Antal Abonnenter, som skjlder os fra 1 til 8 Dollars paa Bladet; men da vi ved, at de Allerfleste af disse er hæderlige Folk, saa er det vort Haab, at alle Vedkommende nu vil betænke, hvad der er deres Pligt i dette Stykke, og uden Dphold indsende sin resterende Kontingent; og dersom de synes, at vi har blet længe, saa vil de paa en passende Maade kunne vise sig erkjendtlige ved sammen med Restancen at indsende hel eller halv Kontingent i Forstud for næste Aar. Vi haabe, at Ingen

vil fortryde paa dette vort Paatrag; det sker ikke uden Nødvendighed. Udgiveren erkjender fuldelig, at mange af dem, som staa noget tilbage med Betaling, høre til Bladets bedste Venner, men desto sikrere tror han ogsaa at kunne gjøre Regning paa, at de nu meget snart ville finde Udvei til at indsende den lille Sum, vi have at fordre. Paa samme Tid maa vi minde om, at i samme Grad, som Antallet af Forstudsbetalere vøjer, i samme Grad vil Bladets finansielle Stilling befæstes.

Sagens mange Venner rundt om i Landet, baade Læge og Lærd, bedes venligt om at gjøre, hvad de kan, for at skaffe „For Hjemmet“ ret mange nye Subskribenter for det kommende Aar og at indmelde dem i Tide, for at Dplagets Størrelse kan bestemmes.

☞ „For Hjemmet“ vil fremdeles udkomme med 2 Hefter om Maanedn, hvert paa 30 store Dtaafsider, til en Pris af \$2.00 om Aaret i Forstuds; dermed er ogsaa Portoen betalt.

☞ „Sex Aar blandt de røde Indianere“ (en interessant Missionsberetning), en længere, interessant Fortælling, en meget fængslende Rejsefortælling og meget andet fortrinligt Læsestof vil komme ind i næste Aargang.

☞ 17de Bind er udsolgt, men af 18de Bind, som blandt Andet indeholder en klassisk Skildring fra Sveriges Historie (Gustav Vasa) og den fortrinlige Fortælling „Pater Klemens“, vil nogle Exemplarer endnu være at faa for den ordinære Subskriptionspris \$1.00.

☞ Vil man benytte anden Mands Hjælp til at indsende Penge til „For Hjemmet“, da se til, at Bedkommende er paa l i d e l i g, saa at han strax sender Pengene. Penge sendes helst i Money-Order, Draft paa Chicago eller registreret Brev, da Posterne ikke overalt ere sikre.

„For Hjemmet“ anbefaler sig hermed paa det Bedste til Læg og Lærd som et Familieblad, der med Tryghed kan gives Ungdommen at læse, og man har det Haab, at kristelige Familiefædre saavel som konfirmeret Ungdom, der arbejder for sig selv, gjerne vil opofre en saa ringe Sum som et Par Daler for at have Afgang til regelmæssig, sammelig, interessant og dannende Læsning hele Aaret igjennem.

☞ Dygtige, paalidelige Agenter faa gode Betingelser ved at henvende sig til Udgiveren.

☞ 7 forudbetalte Exemplarer af „For Hjemmet“ sendes 1 Aar for \$12.00.

Adresse: **R. Throndsen.**

Drawer 14. Decorah, Iowa.

☞ Abonnenter, som staa til Rest med Kontingent anmodes om at indsende samme **uden Ophold**. Saasnart Betaling indløber, skal Rvittering blive sendt; hvis den ikke kommer inden 2 Uger efter Afsendelsen af Pengene [eller for Pacific-Staternes Bedkommende inden 4 Uger], saa skriv igjen og meld det. Send Pengene paa en betryggende Maade, saa de ikke blive borte undervejs.

Adresse: **R. Throndsen, Drawer 14, Decorah, Iowa.**

Indhold: Gustav Vasas Historie. — Pater Klemens. — Værdelige Tal. — Literatur. — Blandinger — Nyt og Gamelt. — „For Hjemmet“ i 1880.

E. MATHER,
JUSTICE OF THE PEACE,

COLLECTING AGENT.

Office in City Hall - - - - DECORAH, IOWA.

M. N. JOHNSON & BROTHER,
ATTORNEYS AT LAW,

M. N. Johnson,
NOTARY PUBLIC.

DECORAH, IOWA.

DECORAH, IOWA.

anbefales Landsmænd og andre Reisende af Cieren

D. L. Samre.

☛ En Leiestald med gode Heste og Kjøretøier er forbunden med Hotellet.

OLSON & THOMPSON,

DEALERS IN

DRYGOODS, NOTIONS, CLOTHING,

HATS, CAPS, BOOTS, SHOES and GROCERIES.

WATER STREET - - - DECORAH, IOWA.

A. Gullikson & Bro.,

DECORAH, IOWA,

handler med Stangjern, Spiger og Glas, Koge- og Kaffeovne samt Kobber- og Blisvarer, Gaardsredskaber og Værktøi, Bygningsmaterialier, saasom Vinduesglas, Døre, Blinds, Bygningspapir, Blindhvidt og Olie.

Kobber- og Blisvarer repareres. Tagrender forfærdiges til billige Priser.

P. H. WHALEN

handler med

Manufaktur- og Kolonialvarer,

Hatte og Huer, Støvler og Sko etc. etc.

Endviden af Water Str. = = = Decorah, Iowa

I. H. MONTGOMERY & CO.

Apothekere og Boghandlere,

DECORAH, IOWA.

Mediciner tilberedes omhyggeligt efter Lagers Recepter. En duelig og forsigtig norsk Expeditør er altid tilstede.

O. A. FOSS,

handler m.b

Færdiggjorte Støvler og Sko.

Tillige gjøres alt Slags Skotøi efter Bestilling af de bedste Materialier og Reparation udføres godt og billigt. Til Skomagere og dem, som onsker at gjøre sit eget Skotøi, har jeg altid et stort Dplag af Læder og Skind, Bærktøi og Alt, som tilhører Skomagerprofessionen. Skriftlige Ordres modtages og expederes prompte til laveste Priser.

O. A. Foss,

Decorah, Iowa.

Ældre Bind af „For Hjemmet“.

11te Bind (1876 I.) og 17de Bind (1879 I.) er udfolgt.

12te Bind (1876, II.) indeholdende de interessante Fortællinger „Mieidatteren“ og „De to Blinde“, samt meget andet interessant Læsestof tilsendes portofrit for 60 Cents.

13de Bind (1877, I) indeholdende de fortrinlige Fortællinger „Alpefjoven“, „Mod Himlen“ (Forfatterindens Ungdomshistorie), „Orkelen fra Amerika“, „En Gut fra Londons Gader“, saavel som flere mindre Fortællinger; den interessante historiske Skildring „Karl den Tolvte i Norge“; henimod 30 andre større og mindre Artikler, adskillige Digte, 15 Gaader og 116 Blandinger tilsendes portofrit for 80 Cents.

14de Bind (1877, II) indeholdende sidste Afdeling af Fortællingen „Mod Himlen“ (Forfatterindens Husliv), Fortællingerne „Olsefjæren“, „Mene“, „En Juleaften paa Gaaraas“ samt meget andet fortrinligt Læsestof tilsendes portofrit for 80 Cents, begge disse Bind for \$1.50.

15de Bind (1878, I.) indeholdende 1ste Halvdel af den interessante Skildring „Philip Ashton eller den nye Robinson“, „Martyren i St. Andrews“, „Jacob Flints Reise“, „Arkimedes“, m. m. M., sendes portofrit for \$1.00

16de Bind (1878, II.) indeholdende sidste Halvdel af Fortællingen „Philip Ashton“, „Elisabeth“, en dansk Fortælling, „Stanleys Reise paa Kongofloden“, „Skovkjernen“ (Misionær Hjelstedts Ungdomshistorie) og meget andet interessant Læsestof, sendes portofrit for \$1.00; begge disse Bind for \$2.00; alle 5 Bind (12—16) portofrit for \$3.50.

Hvert Bind bestaar af 12 Hester og udgjør 384 store Otkaosider, Titelblad og Indholdsregister indbefattet.

Adresse: **R. Thronssen,**

Dr. 14, Decorah, Iowa.

To Søstre, en Fortælling fra en norsk Fjeldbygd (4 Hester af „For Hjemmet“) portofrit for 25 Cts.

Adresse: **R. Thronssen, Dr. 14, Decorah, Iowa.**

Den nye norske Barberstue er i Basementet i Adams nye Bloek, Hjørnet af Water og Winnebago Streets, Decorah, Iowa.

M. D. Solberg.

Iver Larsen
følger udelukkende for Kontant og handler med
DRYGOODS, NOTIONS,
Færdiggjorte Klæder,
Hatte, Huer, Støvler, Sko, Kolonialvarer, etc. etc.
Decorah - - Iowa.

For 10 Cents sendes portofrit et Hefte, indeholdende
„To ældgamle Sange fornøede“,
nemlig **Solvtalvisen** og **Den guldne ABC** 8 for 50 Cts., 20 for
\$1.00, 100 for \$3.50. Adresse: A. Thronsjen, Dr. 14, Decorah, Iowa.

380 Oktavsider
med udvalgt Læsning for 60 Cents,
nemlig 12te Bind (1876 II.) af „For Hjemmet“, indeholdende Fortællingerne
„Bleiedatteren“ og „De Blinde“, „Erindringer fra en Fjandsfærd“, „Laura
Bridgeman“, „Magdalena Schubert“, „Maria Schandorf“ og meget andet ud-
valgt Læsestof. Sendes portofrit for 60 Cents. Benyt denne Leilighed!
Adresse: A. Thronsjen, Dr. 14, Decorah, Iowa.

Min Möbelhandel.

Jackwitz & Larsen,
Washington St., Straasoverfor Strøms Fiskehandel,
DECORAH - - - - - IOWA.

Alle Slags Møbler, saavel simple som fine og elegante, sælges til Ti-
ders billigste Priser. Reparationer udføres.
Ligklister havees paa Lager. Begravelser besørjes.

ST. OLAF'S SCHOOL,
En lutherisk Høiskole for Gutter og Piger,
Northfield, Minnesota.

De Terminer begynder i April, September og November. Betalingen er
\$30.00 for Skoleaaret (10 Maanedes) og for en Termin i Forhold. Kost billig.
Nærmere Underretning faaes ved Henvendelse til Bestyreren
Th. A. Mohr, Northfield, Minn.

E. P. Johnson,
ATTORNEY AT LAW,
Adams Block. DECORAH, IOWA.

Den norske Synodes Forlagshandel,

Decorah : : : Iowa,

handler med norske, engelske og tydske Bøger, Traktater og Smaasrifter, bibelske Billeder og Karter samt Skrivematerialier o. s. v.

Katalog kan erholdes portofrit tilsendt paa Forlangende. *Enkelte Bøger sendes portofrit* hvorsomhelst i de Forenede Stater og Canada, naar den i Katalogen nævnte Pris vedlægges Ordren, og Adressen tydelig opgives.— I Partier tilstaaes almindelig Rabat.

Se omstaaende Bogfortegnelse.

J. E. Lee, Decorah, Iowa.

W. L. EASTON,

Gier af det vel bekjendte

OPERA HOUSE CLOTHING STORE,

har netop modtaget et meget stort og omhyggelig udvalgt Lager af færdiggjorte Klæder, Hætte, Huer, Støvler, Sko og alle Slags Herre-Etvoiperings-Gjenstande, som sælges til Tidens billigste Priser.

Klæder efter Bestilling forfærdiges prompte. Norske Præstekjoler gjøres efter Ordre.

Opera House Clothing Store,
Decorah, Iowa.

P. E. HAUGEN,

Gier af

Decorah Marble Works.

Water St. - - DECORAH, IOWA.

Jeg tillader mig herved at gjøre Landsmænd i Winnesheit og Allamakee Countier i Iowa, samt i Fillmore, Houston, Freeborn, Goodhue og Olmstead Countier i Minnesota, og forresten i hele den nordre Del af Iowa og sydlige Minnesota, opmærksomme paa, at jeg nu er istand til at expedere alle Ordres med kort Varsel. Jeg har sitret mig de bedste Arbeidere og kan udføre smukt og billigt Arbeide. Da jeg ogsaa har norske Stenhuggere, har Landsmænd den Fordel, at de kan faa sin Insription feilsfri, hvilket er aldeles umuligt, hvor man blot har Arbeidere af andre Nationer.

Som reisende Agenter har jeg engageret Hrr. Harvey Miller og Friß Rosenheimer. P. E. Haugen.

Enhver, som ønsker Gravstene, og ikke træffer min Agent, kan derom tilskrive mig, samt angive, hvor kostbar Sten han ønsker, og ieg skal da sende ham Tegninger med vedføjet Pris, hvorefter han kan sende mig tilbage det Exemplar han udvælger, tilligemed Ordre og Insription samt nærmeste Fragt-Office.

P. E. Haugen.